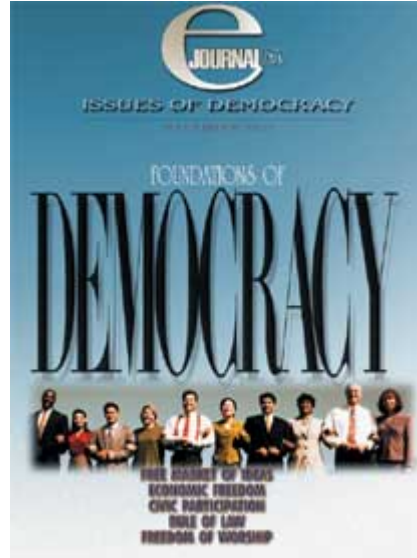

e-Journal USA (e-Dergi ABD)

DEMOKRASİYLE İLGİLİ KONULAR

ARALIK 2005

DEMOKRASİNİN TEMELLERİ

FİKİRLERİN SERBEST PİYASASI

EKONOMİK ÖZGÜRLÜK

YURTTAŞLARIN KATILIMI

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

İBADET ÖZGÜRLÜĞÜ

DEMOKRASİYLE İLGİLİ KONULAR

Editör	Anita N. Green
Yönetici Editör	Lee James Irwin
Eş-Editör	Rosalie Targonski Carol Walker Alexandra Abboud
Kaynak Uzmanları	Anita N. Green
Grafik Tasarımı	Sylvia Scott
Kapak Tasarımı	Thaddeus A. Miksinski, Jr.
Fotoğraf Editörü	Maggie J. Sliker
Yayımcı	Judith S. Siegel
Kıdemli Editör	George Clack
Yetkili Editör	Richard W. Huckaby
Üretim Müdürü	Christian Larson
Üretim Müdürü Yardımcıları	Sylvia Scott Chloe Ellis
Yayın Kurulu	Alexander C. Feldman Jeremy F. Curtain Kathleen R. Davis Kara Galles

Kapak Fotoğrafı: PhotoDisc/Ryan McVay

A.B.D. Dışişleri Bakanlığı'nın Uluslararası Bilgi Programları Dairesi eJournal USA (eDergi A.B.D.) logosu altında Amerika Birleşik Devletleri'ni ve uluslararası topluluğun yanı sıra Amerikan toplumunu, değerlerini, düşünce ve kurumlarının karşılaştığı temel sorunları inceleyen beş elektronik dergi yayımlamaktadır – Ekonomik Perspektifler, Küresel Konular, Demokrasiyle İlgili Konular, Toplum & Değerler ve Dış Politika Gündemi.

Her ay yeni bir dergi İngilizce olarak yayımlanmakta ve bunu iki ila dört hafta içinde Fransızca, Portekizce, Rusça ve İspanyolca sürümler izlemektedir. Seçilmiş sürümler ayrıca Arapça ve Çince olarak yayımlanmaktadır. Bu beş derginin her biri cilt (yayımlandığı yıl sayısı) ve sayıya (yıl boyunca çıkan sayıların sayısı) göre kataloglanmaktadır.

Dergilerde ifade edilen görüşler her zaman A.B.D. hükümetinin görüşlerini veya politikalarını yansıtmayabilir. A.B.D. Dışişleri Bakanlığı içerik ve dergilerin bağlantılı olduğu Internet sitelerinin erişilebilirliğinin sürekliliği konusunda hiç bir sorumluluk taşımamaktadır. Bu sorumluluk sadece bu sitelerin yayımcılarına aittir. Dergi makaleleri, fotoğrafları, ve çizimleri telif hakkı kısıtlamaları açıkça belirtilmediği takdirde Amerika Birleşik Devletleri dışında çoğaltılabilir ve çevirisi yapılabilir. Teklif hakkı kısıtlaması olan durumlarda dergide belirtilen telif hakkı sahiplerinden izin alınması gereklidir.

Uluslararası Bilgi Programları Dairesi yayımlanacak olan dergilerin bir listesinin yanı sıra mevcut ve eski sayıları değişik elektronik formatlarda <http://usinfo.state.gov/journals/journals.htm> adresinde saklamaktadır. Yorumlarınızı yerel A.B.D. Büyükelçiliği'ne veya yayım ofislerine göndermenizi rica ederiz:

Editör, *eJournal USA: Issues of Democracy*
IIP/T/DHR
U.S. Department of State
301 4th Street SW
Washington, DC 20547
United States of America
E-mail: ejdemos@state.gov

BU SAYI HAKKINDA

Dünyanın her yerinde insanlar ailelerinin geleceğini özgür ve açık toplumlarda kurmak isterler. Bu amaç, temel insan haklarına sahip olmak, adil seçimlere katılmak, kendi dininde ibadet etmek, kamuoyunu ilgilendiren konularda özgürce konuşmak, ve kanunların ihlali konusunda yansız bir mahkeme sisteminin karar vereceğinden emin olmak arzusunu da içerir. Bu dergide biz gerçek demokrasilerin bazı temel bileşenleri ile demokrasiye, kendi kültürlerine uyan, azınlık nüfusunu koruyan, ve bütün vatandaşların amaçlarına ulaşmalarına yardımcı bir biçim veren değişik ulusların deneyimlerine odaklanacağız.

Gazeteci ve iletişim profesörü olan Ellen Hume, özgür basının yaşamsal önem taşıyan rolünü vurgulamak için Amerika Birleşik Devletleri'nin her tarafında ve Etiyopya (Habeşistan), Rusya, Bosna, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nde gerçekleştirdiği gazetecilik ve demokrasi seminerlerinde edindiği deneyimlerinden yararlanmaktadır.

Ekonomist Ian Vásquez ekonomik özgürlüğün önemini ve bunun politik gücü nasıl dengelediğini ve değişik milletlerden olan bir toplumu nasıl beslediğini saptamaktadır. Vásquez, ekonomik özgürlüğün en üst düzeyde olduğu ülkelerde vatandaşların da aynı zamanda oldukça yüksek yaşam standardına sahip olduğuna dair kanıtlar sunmakta ve hukukun üstünlüğü ve ekonomik özgürlük arasındaki karşılıklı etkileşimi tartışmaktadır.

Siyasal bilgiler profesörü Ted G. Jelen dinsel çeşitliliğe ve dinsel azınlık haklarına saygı göstermenin önemini anlatıyor. Jelen'e göre, dinsel ayrımcılığın sadece algılanması bile başarılı bir diplomasi ve sağlıklı demokratik uygulamalar üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

Profesör ve yazar Ralph Ketcham özgür bir toplumda vatandaşların sorumluluklarını anlatıyor.

Son olarak, A.B.D. Bölge Mahkemesi Yargıçs Vicki Miles-LaGrange Amerikan adalet sisteminin temel ilkelerini aktarırken, Ruanda'da yeni bir çığır açan adli reform projesindeki katılımını anlatıyor.

Demokrasi dünyanın her tarafına yayılırken, değişim içindeki uluslar yol göstermeleri için varolan demokrasilerden yararlanacaktır. Basit, tek bir model olmadığı ve hiç bir çerçevenin bir bütün olarak bütün ülkelerde uygulanamayacağını unutmamalıdır. Ancak, demokrasilerin nasıl kendi insanları arasındaki farklara saygı duyduğu, adil bir hukuki sürecin önemi, ekonomik özgürlük, ve basın özgürlüğü gibi ele aldığımız bazı konular bütün demokratik toplumlarda kritik faktörlerdir. Okuyucuların bu dinamik konuda yaptıkları incelemeleri kaynaklar bölümünde verdiğimiz bağlantıları ziyaret ederek sürdürmelerini öneriyoruz. Bu derginin Amerikalıların çok değer verdiği

demokrasinin temelleri konusunda daha derin bir anlayış ve tartışma sağlayacağını ümit ediyoruz.

Editörler

DEMOKRASİYİ İLGİLENDİREN KONULAR
A.B.D. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI / ARALIK 2005 / CİLT 10 / SAYI 2
<http://usinfo.state.gov/journals/journals.htm>

İÇİNDEKİLER

DEMOKRASİNİN TEMELLERİ

Basın Özgürlüğü

ELLEN HUME, MEDYA VE TOPLUM MERKEZİ DİREKTÖRÜ,
MASSACHUSETTS ÜNİVERSİTESİ, BOSTON

Bağımsız medya hükümet liderlerinden hesap sorarak, ulusu ilgilendiren konulara dikkat çekerek, vatandaşları eğiterek, ve insanların arasında köprü kurarak demokratik sürece yardımcı olmaktadır.

Demokraside Ekonomik Özgürlüğün Temel Rolü

IAN VÁSQUEZ, KÜRESEL EKONOMİK ÖZGÜRLÜK PROJESİ DİREKTÖRÜ,
CATO ENSTİTÜSÜ, WASHINGTON, D.C.

Ekonomik özgürlüğün – bireylerin serbest girişimde bulunmaları ve özel mülk edinmeleri – ekonomik büyümeyi ayakta tuttuğu ve politik çoğulculuğu teşvik ettiği kanıtlanmıştır.

Kenar Çubuğu: *Mülkiyet Hakları ve Demokrasi: Bir Görüş Açısı* (Lima, Peru'daki Bağımsızlık ve Demokrasi Enstitüsü Başkanı Hernando de Soto ile yapılmış bir röportajdan bir bölüm)

Vicdan Özgürlüğü

TED G. JELEN, SİYASAL BİLİMLER PROFESÖRÜ, DEPAUW ÜNİVERSİTESİ,
GREENCASTLE, INDIANA, VE NEVADA ÜNİVERSİTESİ, LAS VEGAS

Dinsel özgürlük ve dinsel çeşitlilik, dinsel kurumlar alternatif bir fikir ve sosyal eleştiri kaynağı olduğu ve dinsel azınlıklara gösterilen saygı demokratik hükümetlerin yasallığını arttırdığı için, sağlıklı bir demokrasiye değer katar.

Vatandaşlık ve İyi bir Demokratik Hükümet

RALPH KETCHAM, TARİH, KAMU İDARESİ, VE SİYASAL BİLİMLER EMEKLİ
PROFESÖRÜ, MAXWELL VATANDAŞLIK VE KAMU İDARESİ OKULU,
SYRACUSE ÜNİVERSİTESİ, SYRACUSE, NEW YORK

Demokrasi, vatandaşların kişisel çıkarlarından fazlasını düşünmesini ve kamu menfaatlerine ilgi göstermesini gerektirir.

Adalete Açılan Yol: Ruanda'da Adli Reform

VICKI MILES-LAGRANGE, OKLAHOMA BATI BÖLGESİ İÇİN A.B.D. BÖLGE
YARGICI

Soykırım sonrasında Ruanda bütün vatandaşlarının adaletten yararlanmasını sağlayacak bağımsız bir adli sistem kurmak için çalışmaktadır.

Kenar Çubuğu: *Ruanda Birinci Adli Reformu ve Yasa Yenileme Uluslararası Konferansı, 2002*

Kaynakça

İnternet Kaynakları

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ELLEN HUME

Bağımsız bir medya sektörü, demokratik toplumlarda yaşamsal önemi olan serbest bilgi akışını garanti eder. Pek çok ulustan alınan örneklerden yararlanan yazar, bağımsız basının oynadığı dört önemli rolün ana hatlarını çiziyor: Hükümet liderlerini halk önünde sorumlu tutmak, üzerinde durulması gereken konuları öne çıkarmak, vatandaşları bilgilendirilmiş kararlar verebilmeleri için eğitmek, ve sivil toplumda insanların birbirleriyle bağlantı kurmalarını sağlamak. Ellen Hume, Boston'daki Massachusetts Üniversitesi'nde Medya ve Toplum Merkezi direktörüdür.

Haber medyasının dünyanın en zengin ve en güçlü liderlerini bile nasıl köşeye sıkıştırıp, neler yaptıklarını sergilediğini düşünürsek, özgür basına neden katlanmak zorunda olduğumuzu sorabiliriz. Neden insanların söyleyebileceklerini ve yayınlatabileceklerini sınırlayan, ve toplanma hakkını kontrol eden hükümet kontrolündeki medyaya geri dönmeyelim?

Yanıt şudur: Siyasi istikrar, ekonomik büyüme, ve demokrasiyi en üst düzeye çıkarmak serbest bilgi akışı olmadan imkansızdır.

Bilgi güç demektir. Eğer bir ulus hukukun üstünlüğüyle sağlanan politik ve ekonomik avantajlardan yararlanacaksa, güçlü kurumların halkın incelemesine açık olması gerekir. Eğer teknoloji ve bilim ilerleyecekse, fikirlerin açık bir biçimde paylaşılması gerekir. Ve eğer hükümet halka karşı sorumlu olduğu için değerliyse, özgür ve bağımsız haber medyası bu süreç için zorunludur. İşte bu nedenle Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi'nin ilk taslağını yazan Thomas Jefferson, A.B.D. Anayasası'nda halkın serbest konuşma özgürlüğü, özgür basın, ve halk meclisinin yer alması için ısrar etmiştir.

1787 yılında şöyle yazmıştı: "Eğer karar bana bırakılsaydı, gazeteler olmadan bir hükümet ile hükümet olmadan gazeteler arasında hiç tereddüt etmeden ikincisini seçerdim." Bu, başkan seçildiğinde gazetelerin ona iyi davrandığı anlamına gelmemelidir. Onun da payına utanç verici bazı açıklamalar düşmüştür.

Fakat Jefferson medyanın sürdürdüğü acı verici incelemeleri bile desteklemekten vazgeçmedi. O, böyle bir izlenebilirlik ve kısıtlamasız fikir akışı olmadan, bir ulusun yaratıcı büyüme konusunda gelişmesinin engelleneceğini ve halkın özgür olamayacağını anlamıştı.

Demokrasilerde bağımsız bir medya sektörünün dört çok önemli rolü vardır. Birincisi, güçlü olanlar karşısında yolsuzluklara karşı bekçilik yapar ve onları halkın önünde sorumlu tutar. İkincisi, üzerinde durulması gereken konulara dikkat

çeker. Üçüncüsü, halkı politik seçimler yapabilmeleri için eğitir. Dördüncüsü ise, insanlar arasında köprü oluşturarak sivil toplumu bir arada tutan sosyal “tutkal”ın oluşmasını sağlar.

HÜKÜMETİ SORUMLU TUTMAK

Genellikle iyi gerçekleştirilmesi en zor olan işlev, bekçiliktir. Hükümet kuruluşları ve memurları, özellikle halkın inceleme ve araştırma geleneğinin olmadığı yerlerde, şeffaf olmak istemeyebilirler. Örneğin, Sovyetler-sonrası Gürcistan’da, Rustavi II televizyon yayını hükümetin yolsuzluk alanları hakkında araştırmayla ilgili raporları doğruladı. Hükümet sorunları düzeltmek yerine televizyon kanalını kapatmaya kalkınca halk bunu protesto etmek için büyük bir topluluk oluşturdu. Onların bağımsız medyayı korumak için yaptıkları gösteriler hükümeti, yolsuzluğa karışmış kabine üyelerini görevden almak ve Rustavi II kanalının yeniden yayın yapmasına izin vermek zorunda bıraktı.

Bir başka örnek de Hindistan’dır. Bhartiya Janata Partisi’nin Başkanı Bangaru Laxman, kılık değiştirmiş bir tehelka.com İnternet gazetecisinden bir silah anlaşması olduğu düşüncesiyle para alırken videoya kaydedilerek yakalandı. Bu olaydan sonra halkın protestosu bazı üst düzey kabine bakanlarının görevden alınmasına yol açtı.

Hükümeti sorumlu tutarak dürüst çalışan medya, hukuk üstünlüğü düzeninin desteklenmesine yardımcı olur ve böylece ülke için daha fazla istikrar sağlar. İstikrar o ülkeyi uzun vadeli ekonomik yatırımlar için daha cazip hale getirir.

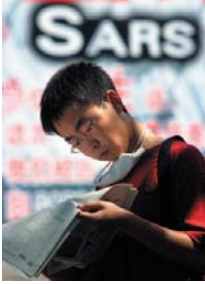
50 ülkede bağımsız medyanın eğitilip gelişmesine yardımcı olan uluslararası sivil kuruluş Interviews’ın kurucusu olan David Hoffman’ın gözlemleri şöyle: “Konuşma özgürlüğü ve bilgi alışverişi sadece bir lüks olmayıp, küresel ticaret, politika, ve kültürün giderek daha fazla dayandığı geçerliliklerdir.”

Medya, hükümeti sorumlu tutarak istikrar yaratabilir. Mart 2004’de Kiev’deki bir mitingde o zamanki Cumhurbaşkanı Leonid Kuchma ‘nın başkanlık seçimlerinden önce kapattığı bağımsız medya satış noktalarını yeniden açmasını isteyen Ukraynalı gazeteciler “serbest konuşma özgürlüğü” yazan bir pankart taşıyorlar.

KONULARI HALKA TANITMAK

Özgür ve bağımsız bir basın sektörü yoksa, kamuyu bilgilendirme ve halkın güvenliği için tüm sorumluluk sadece hükümete bırakılmış olur. Halkın katılımının olmaması bir ülkenin güvenliğini ve ekonomik büyümesini ciddi bir biçimde sarsabilir.

Nisan 2003'te Çin'in Pekin (Beijing) şehrinde Pekinlileri SARS'a karşı savaşa katılmaya çağıran bir ilan panosunun önünde Çinli bir genç gazete okuyor. Çin medyası ilk başlarda SARS salgınını gerçek olarak yazmadı ve halk bilmeden hastalığı yaymaya devam etti.

Örneğin, hükümetin krizi önemsememek isteğine uyan Çin medyası 2003'te ortaya çıkmaya başlayan SARS salgınını doğru olarak yansıtmadı. Böylece bu öldürücü hastalığın Beijing ve diğer bölgelerde kontrolden çıktığına dair hiç bir uyarı olmadı. Bilgilendirilmemiş vatandaşlar hastalığın yayılmasına neden olan riskli davranışlarını sürdürdüler. Mahallerindeki vaka sayısı arttıkça bazı kimseler paniklemeye başladı. Turistler ve uluslararası yatırımcı topluluğu da tedirgin oldular. Bağımsız *Wall Street Journal* gazetesi SARS vakalarının gerçek sayısını elde etmek için Beijing'deki bütün hastaneleri dolaşmaya başlayınca, bazı yabancı yatırımcılar Çin hükümetinin resmi hattına güvenlerini yitirerek çalışanlarını ülke dışına çıkarmaya başladılar. Salgını durdurmak ve güvenilirliğini yeniden kazanmak isteyen hükümet, geç de olsa sorunun gerçek tehlikeleri ve kapsamı konusunda halka bilgi vermek zorunda olduğunu anladı. Bu durumda yerel medya izin verilmediği için bunu yapamazken, bağımsız yabancı medya hükümeti halkın karşısında sorumlu tuttu.

VATANDAŞLARI EĞİTMEK

İşlevlerini özgürce yerine getirebildikleri takdirde yerel gazeteler ve radyo televizyon istasyonları demokrasinin önemli yapı taşları olabilirler. Yerel kurumlar üzerinde bekkililik etmek ve halkı güvenlik konularında uyarmanın yanı sıra, vatandaşların kendilerinden uzak hükümetleri anlamasına ve ona yaklaşmasına yardımcı olabilirler.

Örneğin, bir kaç yıl önce Uruguay'da bir ekonomik kriz sırasında en büyük bankalardan dördü kapanınca, Tucuaembo şehrinde bir yaşlı adam yardım için bir radyo istasyonuna telefon etti. Karısı hastaydı ve doktora ödeme yapması gerekiyordu. Bu parayı çekmek için banka hesaplarına erişemiyordu. Radio

Zorilla yapımcıları onun bölgesel meclis üyesine ulaştılar, ve o da yaşlı adamı Maliye Bakanı ile görüşürdü. Yaşlı adam kendisi gibi insanlara banka hesaplarına ulaşmaları için acil durum yasaı çıkacağını öğrenmiş oldu.

Tucuaembo'daki radyo istasyonu yapımcıları için, kendi şehirlerindeki insanlarla hükümet hizmetleri ve birbirleri arasında bağlantı kurmak sıradan bir iştir. Bulunması zor kitaplar, kayıp köpekler, iş ve işçi arayan dinleyiciler radyoyu arar. Radio Zorilla sadece toplumun bilgi panosu veya hükümet taraftarı değildir. Bu istasyonda bir süre bulunmuş ve başarısından etkilenmiş bir Amerikalı radyo yapımcısı olan Maria Martin'e göre, aynı zamanda haber bültenleri, telefonla arama tartışmaları, ve röportajlar da sunmaktadır.

Özbekistan'daki Angren'de yaşayanların da benzer bir yerel medya kaynağı vardır: Bir televizyon istasyonu. TVOrbita'yı telefonla aradıklarında şikayetleri ve şehrin diğer sorunları televizyon haberlerinde yayınlanır. Bu haberler sadece halk tarafından değil aynı zamanda yetkililerce de izlenmektedir. İstasyonun politik etkisini kontrol altına almak isteyen hükümet, bir noktada bu istasyonu kapatmak isteyince halk ve sponsorlar protesto ettiler, hükümet de istasyonun tekrar açılmasına izin vermek zorunda kaldı.

İNSANLAR ARASINDA KÖPRÜ OLUŞTURMAK

Yerel haberlere ulaşmak bazen hayat kurtarabilir. Ağustos 2005'te Katrina Kasırgası Louisiana eyaletinde New Orleans'a doğru ilerlerken, orada yaşayan Vietnamlı göçmen aileleri kendi toplumlarının Vietnam dilinde yayın yapan düşük güçlü radyo istasyonu tarafından güvende olmak ve Vietnamlı-Amerikalı komşularını bulabilmek için nereye gidecekleri konusunda uyarıldılar.

Kabil'in iki saat güneyindeki Sultan Barajı 29 Mart 2005'te çökmeye başladığında Radio Ghaznawiyaan'ın gazetecileri eyalet valisini aradılar. Vali hemen bütün köylülerin bölgeyi boşaltması için bir duyuru yayınladı. Haber halka baraj yıkılıp, sular köyün dükkanlarını ve evlerinin çoğunu yıkmadan önce ulaştı. Orada yaşayanlardan biri: "Radio Ghaznawiyaan'ı dinliyordum. Sultan Barajı'ndan söz etmeye başlayınca radyonun sesini açtım ve kaçmamız gerektiğini anladım" dedi. İstasyonun çabuk harekete geçmesi çok sayıda hayat kurtardı. Sonradan, radyo istasyonu şehrin sel sularıyla birbirinden ayrılmış olan iki yanını birbirine bağlamayı sürdürdü.

Parveen Hashafi Kasım 2001'de Kabil'de Afganistan Radyosu'nun haber sunuculuğu için açtığı seçmelere katılıyor. 2005 yılında Sultan Barajı'nın yıkılmasından hemen önce radyoda yayınlanan uyarılar köyde yaşayanlara kaçabilmeleri için zaman sağlamış ve günler sonra selle birbirinden ayrılan şehrin iki yakasını bu radyo istasyonu birleştirmiştir. AP/WWP Marco Di Lauro

Dünya Bankası medyanın açık olmasını ekonomik ve politik gelişme için olumlu bir etken olarak görmektedir. 2002 yılı Dünya Gelişme Raporu'nda, 97 ülkeyi incelemiş ve özel teşebbüse ait yerel bağımsız medya noktaları olanların daha yüksek eğitim ve sağlık düzeylerine, daha az yolsuzluğa ve daha şeffaf ekonomilere sahip olduğunu gözlemlemiştir.

Kuşku yok ki, özgür basın daima profesyonel davranmayabilir ve medyayı açmanın istenmeyen sonuçları doğabilir. Ama haber medyası ne kadar çok dengeli haber ve toplum tartışması sunarsa, halk onlara o kadar çok değer verir. Halk daha iyi eğitilir ve kendi iyilikleri için daha fazla sorumluluk üstlenir.

Medya çeşitli seslerin duyulabileceği bir forum sunarak bir emniyet vanası gibi görev yapar. Bu yayın yapma ve bir toplumdaki çeşitli bakış açılarını sunma yeteneği düşünüldüğünde daha da önemlidir. Terörizm uzmanı Jessica Stern, terörizmi genellikle, toplumun genel görüşüne dahil edilmediklerini veya saygı görmediklerini düşünen insanlara has bir duygu olan küçümsenmenin tetiklendiğine dikkat çekmiştir.

Interviews'dan David Hoffman'ın dikkat çektiği gibi: "Nikaragua'daki Sandinistalardan Makedonya'daki Arnavut isyancılara kadar hepsinde, karşıt görüşlü grupları politik yapının içine dahil etmenin, sivil çatışmalara şiddet içermeyen alternatifler getirdiği konusunda bir çok kanıt vardır."

Bir başka Dünya Bankası raporu, *Fakirlerle Konsültasyonlar*, 23 ülkede 20,000 fakir insanı inceledi ve gördü ki, "fakir insanları zenginlerden ayıran en önemli şey seslerinin olmaması"dır. Temsil edilememek. Ne düşündüklerini yetkili insanlara iletememek. Eşitsiz koşullarına ışık tutulmasını sağlayamamak. Kendileriyle röportaj yapılan bu insanların doktora dereceleri yok ama fakirlik konusunda bilgileri var ve ilk sözünü ettikleri şey de para değil. Seslerini duyuramamak, kendilerini ifade edememek."

Rekabet içindeki bağımsız gazeteleri, radyosu, İnternet siteleri, ve televizyonu olan enerjik bir medya sektörü bu seslerin duyulmasını sağlar. Bu medya sorunlara ışık tutabilir, vatandaşları ve hükümet yetkililerini bu sorunları ele almaları için cesaretlendirebilir, ve yoksulları bile gerçek bilgilerle güçlendirebilir. Eğer fakirlere, demokratik toplumlardaki serbest konuşma özgürlüğü, özgür basın, ve gösteri yapma hakkı ile elde edecekleri fırsatları kullanarak kendi durumlarını geliştirme şansı verilirse bundan herkes kazanır.

Bu makalede ifade edilen görüşler A.B.D.hükümetinin kesin görüşünü veya politikasını yansıtmayabilir.

DEMOKRASİDE EKONOMİK ÖZGÜRLÜĞÜN TEMEL ROLÜ IAN VÁSQUEZ

Yazar Ian Vásquez, “Ekonomik özgürlük hem politik gücü dengelemeye hem de değişik milletlerden oluşan bir toplumu beslemeye yarayan bağımsız zenginlik kaynaklarına olanak sağlar.” diyor. Bu yazısında ekonomik özgürlüğün en üst düzeyde olduğu ülkelerde vatandaşların da oldukça yüksek yaşam standartlarına sahip olduğuna dair kanıtlar sunmakta ve hukukun üstünlüğü ile ekonomik özgürlük arasındaki karşılıklı etkileşimi tartışmaktadır. Vásquez, Washington, D.C.’deki Cato Enstitüsü’nde Küresel Ekonomik Özgürlük Projesi Direktörü ve Dış İlişkiler Konseyi’nde dönem üyesi olarak görev yapmaktadır.

Özgür bir toplumun bağına bastığı özgürlükler – ekonomik, politik ve sivil – arasında ekonomik özgürlüğün özel bir yeri vardır. Ekonomik özgürlük kendi başına bir son değildir; diğer özgürlükleri ayakta tutar. Kişisel seçimler, gönüllü alış veriş ve özel mülkiyetin korunması sağlanmadığında politik özgürlüğün veya insan haklarının anlamlı bir şekilde uygulanabileceğini düşünmek çok zordur.

1962’de ekonomi dalında Nobel ödülü alan Milton Friedman’ın gözlemi:
Politik özgürlük ve serbest pazar arasındaki ilişki üzerinde tarih tek bir ağızdan konuşur. Tarihte toplum olarak çok büyük ölçüde politik özgürlükle belirginleşmiş olup da aynı zamanda ekonomik faaliyetlerinin çoğunluğunu örgütlemek için serbest pazar benzeri bir şeyi kullanmayan hiç bir örnek bilmiyorum.

Son 20 yılda Üçüncü Dünya ülkelerinde merkezi planlamanın ve sosyalizmin kendisinin çöküşü Friedman’ın tezini doğrular gibi. Ekonomik özgürlüğün yükselmesi dünyanın her tarafında politik ve sivil özgürlüklerin de yükselmesini beraberinde getirmiş, ve her ikisi de ülkeler sıkı yönetimden uzaklaşarak pazarlarını açtıkça önem kazanmıştır.

EKONOMİK ÖZGÜRLÜK

Ekonomik özgürlük kendi başına arzulanan bir sonuçtur çünkü genellikle bireyin hem tüketici hem de üretici olarak seçeneklerini artırır. Ancak, ekonomik özgürlüğün toplumdaki daha büyük rolünün değeri genellikle yeterince iyi anlaşılabilir. Buna siyasal pluralizme, insan haklarına ve dernekler, din ve konuşma özgürlüğüne inananlar da dahildir.

Yine de, ekonomik kararların alınmasında merkezîyetçilikten uzaklaşarak sorumluluğun dağıtılması, her türlü kuruluşun devlete dayanmadan var olabileceği bir alan yaratarak, sivil toplumu desteklemektedir. Ekonomik özgürlüğü olan bir ulus, özel sektörün sivil toplum kurumlarına para sağlayabildiği bir ulustur. Böylece ekonomik gücün bürokratların veya politikacıların elinde toplanmadığı bir yerde gerçek anlamda bağımsız kiliseler, siyasi muhalefet partileri ile çeşitli iş ve medyanın var olma ihtimali çok daha yüksektir.

Tanım olarak, ekonomik liberalleştirme tüm vatandaşlar üzerindeki siyasal kontrolün kaybı anlamına gelir. Bu, günümüzün küreselleşme çağında, dünyanın her yanındaki otoriter hükümetlerin anlamaya başladıkları bir şeydir. 1960'lar ve 1970'ler kadar erken tarihlerde pazarlarını liberalleştirmeye başlayan Güney Kore, Tayvan, Şili ve Endonezya gibi ülkelerde diktatörlükler yerlerini demokrasilere bırakmıştır. 2000 yılında Başkan Vicente Fox'un seçilmesi sonucunda Meksika'nın 1990'larda pazarını liberalleştirmesi, PRI'nin (Institutional Revolutionary Party = Kurumsal Devrimci Parti) 70 yıldan daha fazla süren tek partili döneminin sona ermesine yardımcı olmuştur. Perulu roman yazarı Mario Vargas Llosa bir zamanlar bu yönetimi "mükemmel diktatörlük" olarak adlandırmıştı.

Ekonomik özgürlük hem politik gücü dengelemeye hem de değişik milletlerden oluşan bir toplumu beslemeye yarayan bağımsız zenginlik kaynaklarına olanak sağlar. Devlet elinde bankacılık, kredi, telekomünikasyon, ve gazete yayıncılığı gibi alanları tutarsa veya bunlar üzerinde aşırı bir kontrol uygularsa, sadece ekonomik faaliyetleri kontrol etmekle kalmaz, ifade hürriyetini de kontrol etmiş olur. Yirminci yüzyılın başlarında yazar Hilaire Belloc'un "zenginlik üretiminin kontrol edilmesi insan yaşamının kontrol edilmesi demektir." sözünün ne kadar doğru olduğunu dünyanın anlaması çok uzun sürmüştür.

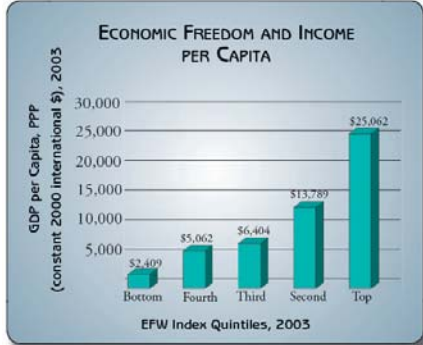
Böylece, Çin'in Komünist Partisi'nin şu anda karşı karşıya olduğu ikileme çok yabancı sayılmayız. Çin'in sosyal istikrarı korumak için, yirmi yıldan daha uzun bir süredir yüksek büyümeye ön ayak olan ekonomik liberalleşmeyi sürdürmesi gerekmektedir. Ancak pazar reformları, yüz milyonlarca Çinlinin devletten daha da bağımsız olmalarını sağlayarak gittikçe artan politik özgürlük ve temsil hakkı peşinde bir orta sınıf yaratmıştır. Parti, politik gücünü korumak istediği halde ekonomik liberalleşme bu hedefi engellemektedir. Öte yandan liberalleşmeye son vermek büyümeyi azaltacak ve istikrarsızlığa yol açacaktır.

Çin ve diğer bir çok ülkede olduğu gibi, ekonomik özgürlük, bir orta sınıf ve devlete daha az bağımlı vatandaşlar yaratan büyümeyi teşvik ederek siyasal pluralizmi destekler. Gözlemsel kanıtlar bu ilişkiyi desteklemektedir.

Bir ülkenin ekonomik politikaları ve kurumları ile o ülkenin refah düzeyi arasındaki ilişki üzerinde yapılan en kapsamlı gözlemsel araştırma, Kanada Fraser Enstitüsü'nün Dünyadaki Ekonomik Özgürlük raporudur. 30 yıldan daha uzun bir süreyle 127 ülkede ekonomik özgürlüğe ait hükümetin büyüklüğünden hukukun

üstünlüğüne, parasal ve ticari politikalara kadar değişen 38 bileşeni incelemiştir. Bu araştırma ekonomik özgürlük ve refah arasında güçlü bir ilişki bulmuştur. En özgür ekonomilerde ortalama kişi başına gelir 25,062 dolar iken en az özgürlük olan ekonomilerde bu 2,409 dolardır. Özgür ekonomiler daha az özgür ekonomilere kıyasla daha hızlı büyümektedir. Son 10 yılda özgür ülkelerin çoğunda kişi başına büyüme yüzde 2.5 iken, daha az özgür ülkelerde bu değer yüzde 0.6 olmuştur.

Fraser araştırması, ayrıca, ekonomik özgürlükle fakirliğin azaltılması ve diğer ilerleme göstergeleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermiştir. Birleşmiş Milletler'in İnsani Yoksulluk Göstergesi ile Fraser ekonomik özgürlük göstergesi arasında negatif bir bağlantı vardır. Ekonomik açıdan en özgür ülkelerdeki nüfusun yüzde onunu oluşturan en fakir grubun geliri 6,451 dolarken, en az özgür ülkelerde bu 1,185 dolardır. Ayrıca, ekonomik özgürlük söz konusu olduğunda ülkelerin üst yüzde yirmisinde yer alan insanlar alt yüzde yirmide yer alan insanlara oranla 25 yıl daha fazla yaşamaktadırlar. Daha düşük bebek ölümleri, daha yüksek okur yazarlık oranı, daha düşük yolsuzluk, ve güvenli içme suyuna daha fazla erişim de ekonomik özgürlükteki artışa bağlıdır. Birleşmiş Milletler'in İnsani Gelişim Göstergesi daha fazla ekonomik özgürlükle pozitif bağlantı içindedir. Anlamlı bir biçimde Freedom House politik ve sivil özgürlükler göstergesi de aynı durumdadır: Daha fazla ekonomik özgürlüğü olan ülkelerin diğer özgürlükleri de daha fazla olma eğilimi taşımaktadır.

Dünyadaki Ekonomik Özgürlük: 2005 Yılı Raporu'ndan uyarlanmıştır.

ECONOMIC FREEDOM AND INCOME PER CAPITA = Ekonomik Özgürlük ve Kişi Başı Gelir

GDP per Capita, PPP (constant 2000 international \$), 2003 = Kişi Başına gayri safi hasıla

EFW Index Quintiles, 2003 = EFW Göstergesi Beşlisi

Bottom = Alt Fourth=Dördüncü Third=Üçüncü Second=İkinci Top=Üst

Kendini destekleyen büyüme aslında uzun zamandır serbest girişim ve özel mülkiyetin korunmasını destekleyen bir ortama bağlıdır. Batı'nın 1800'lerde toplu yoksulluktan kaçışı böyle bir ortamda gerçekleşmiş ve bu çağdaş ekonomik büyüme dönemine öncülük etmiştir. Bundan daha önce bile İngiltere'de çiftçilerden oluşan ticari bir sınıfın ortaya çıkması bu sınıfın mecliste temsil edilmesine yol açmış ve bu da onyedinci yüzyılda hükümdarın zenginliğe gelişi güzel el koymasını başarılı bir şekilde sınırlamıştır. Kısacası, ticari çiftçilerin yükselmesi meşruti monarşinin kurulmasına yardımcı olmuştur. Hükümetin gücü

üzerindeki güvenilir sınırlamalar Büyük Britanya'nın dünyanın en önde gelen ekonomik ve politik gücü olarak yükselmesindeki en büyük etken olan mülkiyet hakları ve hukukun üstünlüğünün gelişmesine neden olmuştur. Büyük Britanya giderek zenginleştikçe elbette bir demokrasiye dönüşmüştür. Daha yakın zamandaki kanıtlar, büyüme ve daha yüksek gelir seviyesinin demokrasiye yol açtığı veya en azından ayakta tuttuğu fikrini desteklemektedir. Siyasal bilimciler Adam Przeworski ve Fernando Limongi 1950 ile 1990 arasında 135 ülkeyi incelemiş ve şu sonuca varmışlardır: "Kişi başı gelir demokrasilerin istikrarı için iyi bir öngörüdür." Örneğin, kişi başı gelirin 1,000 dolardan (1985'te PPP dolar) az olduğu ülkelerde demokrasilerin ortalama olarak sekiz yıl sürebileceğini buldular. (PPP = Purchasing power parity / Satın alma gücü paritesi anlamına gelir; bu teoriye göre iki ülkenin para birimleri arasındaki kur oranı her iki ülkede satın alma güçleri aynı olduğunda denge içindedir). Gelirler 1,001 ile 2,000 dolar arasında değiştiğinde demokrasinin hayatta kalma süresi olasılığı 18 yıldır. Gelirin 6,055 doların üzerinde olduğu ülkelerde demokrasilerin sonsuza dek sürmesi beklenebilir.

Güney Koreli borsacılar KOSPI'nin Eylül 2005'te Kore Borsası'ndaki rekor yükselişini kutluyor. Güney Kore dahil olmak üzere 1960 ve 1970'ler kadar erken tarihlerde pazarlarını liberalleştirmiş ülkelerde diktatörlükler yerini demokrasilere bırakmıştır.

Ekonomik özgürlük büyümeyi sağlar ama her zaman demokrasilere yol açmaz. Dünyanın en özgür ekonomilerine sahip olan Hong Kong ve Singapur göze çarpan örneklerdir. Ya da, zenginliğin tek başına daima ekonomik özgürlüğün bir ürünü olduğunu söyleyemeyiz. Oldukça yüksek geliri olup ekonomik gücün devlet tarafından sıkı bir şekilde kontrol edildiği bazı kaynak zengini ülkeler buna örnektir. Tahmin edeceğimiz gibi bu ülkelerde sivil ve ekonomik özgürlükler de ciddi bir biçimde sınırlıdır. Ancak, demokraside ekonomik özgürlüğün temel rolü açıktır. Demokrasiyi geliştirmek için etkili bir güç olabilir. Politik özgürlüğü sürdürebilmek için belli bir ölçüde ekonomik özgürlük gereklidir.

LİBERAL DEMOKRASİ VE HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Demokrasi özgürlük ile eşanlamlı değildir. Gördüğümüz gibi, diğer özgürlüklerle bir arada olmayan bir demokrasinin, seçilmiş olsalar da, siyasi otoritelerin gelişigüzel gücünü sınırlamak konusunda başarılı olması zor olacaktır. Böylece, hem liberal demokrasinin hem de ekonomik özgürlüğün temel bileşeni olan hukukun üstünlüğünü geliştirmek için çok çaba harcanmaktadır.

Doğru işleyen bir demokrasi için hukukun üstünlüğünün gerekli olduğu kabul edilmiş gerçeklerdendir. Hukukun üstünlüğünün aynı zamanda ekonomik gelişme için de gerekli olduğu gerçeğinin değeri gittikçe daha fazla anlaşılmaktadır. Örneğin, Dünyadaki Ekonomik Özgürlük raporu, kişi başına gelir 3,400 doların üzerine çıktığı zaman hukukun üstünlüğü düzeni zayıf olan hiç bir ülkenin değişmez bir büyüme hızını (yüzde 1.1'den fazla) sürdüremeyeceğini saptadı. Diğer bir deyişle, bir ekonomi belli bir gelişme düzeyine ulaştığında, büyümeyi sürdürebilmek için hukukun üstünlüğünü geliştirmek gereklidir.

Şu da mümkündür: Vergi indirimleri veya özelleştirmelerin tersine hukukun üstünlüğü doğrudan geliştirilemez. Hukukun üstünlüğü diğer şeyler doğru yapıldığı zaman veya daha sonra da gerçekleşebilir.

Mütevazı bir öneri sunuyorum. Hukukun üstünlüğünü doğrudan geliştirmeye odaklanmak yerine, hukukun üstünlüğünün yavaş yavaş gelişebileceği bir ortam yaratmalıyız. Diğer önlemlerin yanı sıra bu, pazar reformları veya ekonomik özgürlüğü geliştirmek demektir. Bir çok yoksul ülke için hükümetin büyüklüğünü azaltmak anlamına da gelir. Bugün hukukun üstünlüğünün güçlü olduğu ülkeler önce bu kurumu kurmuş, ve ancak bundan sonra hükümetlerinin büyüklüğünü arttırmıştır.

Ne yazık ki, çok fazla sayıda yoksul ülke bugün bu süreci tersine bir biçimde tekrarlamaya çalışmaktadır. Örneğin, Brezilya, Slovakya, Kongo Cumhuriyeti ve Rusya gibi çeşitli ülkelerde gayri safi yurtiçi hasılanın bir bölümü olarak hükümet harcamaları yüzde 30 ila 40'ı geçmektedir. Hükümetlerin büyük olarak kaldığı yerlerde hukukun üstünlüğünü geliştirme çabaları başarısızlığa mahkumdur veya bu iş son derece zor olacaktır. Gerçekten de, dünyada son 20 yıldır genel eğilim, ekonomik ve politik özgürlük için her ikisinde de bir artış olsa bile bir çok ülkenin ekonomik özgürlük yolunda daha çok mesafe almaları gerekmektedir. Rusya sosyalizmi terk etmiş olsa da, dünyada Ekonomik Özgürlük göstergesinde 127 ülke içinde 115inci sırada yer almaktadır.

Ayrıca, yazar Fareed Zakaria'nın da belirttiği gibi, dünyadaki yoksul demokrasilerin çoğu liberal olmayan demokrasilerdir – yani, bunlar kimin yönetimde olacağını seçmek dışındaki özgürlüklerin yerleşmemiş olduğu siyasi rejimlerdir. Yazarın dikkat çektiği gibi, Batı'da önce liberal anayasal gelenek gelişmiş ve demokrasiye geçiş sonradan olmuştur. Örneğin, 1800'de o zamanların belki de en liberal toplumu olan Büyük Britanya'da halkın sadece yüzde ikisi oy vermişti. Zakaria'nın ayrıca değindiği gibi, Güney Kore ve Tayvan gibi Batılı olmayan ve liberal demokrasiye yakın geçmişte geçiş yapan uluslarda da kapitalizm ve hukukun üstünlüğü önce yerleşmiştir. Bu model Latin Amerika gibi önce demokratikleşip sonra ekonomik liberalleşmeyi başlatan bölgelerde neden ekonomik özgürlük ve büyüme gelişmesinin özellikle zor olduğunu açıklayabilir.

Estonya'da ekonomik özgürlük ve demokrasinin güçlendirilmesi için Tallinn'deki Elcoteq mobil telefon fabrikası önemli bir rol oynamaktadır.

Günümüzde Doğu ve Orta Avrupa, Latin Amerika ve diğer bölgelerdeki bir çok ülke değişen başarı dereceleri ile hem demokrasi hem de ekonomik özgürlüğü aynı anda yerleştirmeye çalışıyor. Bazı durumlarda, ekonomik özgürlük biraz geri plana atılmış ya da artık bir öncelik sayılmamaktadır. Bu, demokrasi için iyi bir işaret değildir. Estonya gibi farklı durumlarda ise ekonomik özgürlük düzgün bir şekilde artarak demokrasiyi güçlendirmiştir. Demokratik kapitalizme inananlar olarak bizler - ister zengin, ister yoksul demokrasilerde veya otokratik devletlerde yaşayalım - özgür bir toplum elde etmek için ekonomik özgürlüğün temel rolünü hiç gözden kaçırmamalıyız.

Bu makalede ifade edilen görüşler A.B.D.hükümetinin kesin görüşünü veya politikasını yansıtmayabilir.

MÜLKİYET HAKKI VE DEMOKRASİ BİR BAKIŞ AÇISI

Hernando de Soto Peru'nun Lima kentindeki Özgürlük ve Demokrasi Enstitüsü başkanıdır. 1990'larda Peru Başkanı Alberto Fujimori'nin danışmanı olarak görev yaparken Peru'nun uluslararası ekonomik sisteme geri dönüşünü kolaylaştıran ekonomik reform programlarının başlatılmasına yardımcı oldu. Aşağıda Uluslararası Özel Teşebbüs Merkezi'nin (CIPE) de Soto ile yaptığı ve mülkiyet hakları ile demokrasi arasındaki güçlü ilişkiyi konu alan bir röportajdan bölümler bulacaksınız. Bu röportaj ilk defa CIPE tarafından yayımlanan Economic Reform Today / Günümüzde Ekonomik Reform (ERT) dergisinde yer almıştır.

ERT: Batı demokrasilerine baktığınızda hepsinin mülkiyet haklarını koruyan güçlü sistemleri olduğunu görüyoruz. Yeni oluşan demokrasiler için bu sistemleri kurmak önemli midir?

MR. DE SOTO: Batı demokrasilerinin çarpıcı yanlarından en önemlisi mülkiyet haklarını kullanıyor olmaları. Farklı toprak mülkiyeti ve mülkiyet hakkı sistemleri olsa da hepsinin ortak bir noktası var: Halkın mülkiyet haklarını "işleme sokmak" hakkını koruyorlar. Eğer bir şeyin asıl sahibiyse bu hakkı kullanacağını bilmek çok önemlidir ama tek başına yeterli değildir; aynı zamanda satmaya karar verdiğinizde bunu ticari amaçlar için teminat olarak alan veya kullanan kişinin de bu işleme güven duyması şarttır.

Bir çok gelişmekte olan ülkede veya gelişen pazarda mülkiyet hakkı vardır. Ancak, gelişmiş ülkelerde bulunan ve mülkiyet haklarının paraya dönüşmesine izin veren tamamlayıcı yasal çerçeve yoktur. Bu yasal çerçeve bir çeşit yapı iskelesi görevini üstlenerek mülkün en yüksek değerdeki kullanımına büyük bir güven içinde ulaşmasını sağlar.

Rusya'dan Latin Amerika'ya kadar, gelişen bir çok pazarda daha önce mülkü olmayıp bugün mülk sahibi olan insanlar vardır. Ama hükümet makinesi – yönetim, yasama ve hukuk dalları – mülkiyet haklarını korumak için gerekli çerçeve ve kurumları kurmayı sürdürmemiştir...

Kısacası, önemli olan, gelişen pazarlarda özel mülkiyeti koruyan hukuksal çerçeveyi yaratacak yeterli politik becerinin olup olmadığıdır... Bu nedenle ilk adım hangi mülkiyet haklarının olduğunu araştırmaktır. İkincisi bu hakları hukuksal açıdan en iyi biçimde örgütlemek ve korumak için Batı dünyasında kullanılan çeşitli modellerin evriminden ve kurumların nasıl yaratıldığından ders almaktır...

ERT: Mülkiyet hakları için güçlü sistemler ile demokratik kurumlar arasındaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?

MR. DE SOTO: İkiisi arasındaki ilişki son derece güçlüdür. Demokrasi iyi bir mülkiyet hakları sistemi kurmakla çok ilişkilidir. Öyle ki, sıradan ve sokaktaki insan düzeyinde kişilerin nesnelere, toprak, ve mal varlığı ile olan ilişkileri hakkında ne düşündüklerini bilmeden bu sistemi kuramazsınız. Ancak bunu gerçekleştirdikten sonra mülkiyet haklarını gerçekten etkin olan hukukun üstünlüğü ile birleştirebilirsiniz.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde, on dokuzuncu yüzyıl boyunca ve yirminci yüzyıl başlarında ülkede başlangıçta batıya göç edenler için hukuksal bir çerçeve olmamasına karşın, batıya göç eden öncülerin toprak üzerinde hak iddialarını belirleyecek çeşitli mekanizmalar vardı. Kral ve yargıcın kanun yaptığını kabul eden İngiliz geleneği yerine, A.B.D. hükümeti halkın toprak mülkiyeti ile ilgili konuları sonuçlandırmak için kendine göre yolları olduğunu ve etkin bir biçimde yerel sosyal anlaşmalar oluşturduğunu kabul etmişti. Bunun sonucunda, etkin ve bütün ülkeyi kapsayan, işe yarayan bir mülkiyet hakları sistemi kurulmuş oldu ve bu yapılırken İngiltere'den getirilmiş kanunlar kullanılmadı. Onun yerine, sokaktaki sıradan insan için oluşturulmuş bir demokrasi sistemi ve eşitlik ilkeleri temel alındı. Eşitlik ilkeleri de A.B.D.'de pek çok yoksul insanın gidip toprak istemesi ve temelde bu isteklerin nüfusun çoğunluğu tarafından kabul edilmesinden kaynaklanmıştı. İşte bu nedenle sistem işledi...

Eğer demokrasi halk tarafından yönetilmekse, diğer şeylerin yanı sıra insanların sosyal eğilimlerinin de onaylanıp korunması anlamına gelir. Diğer bir anlamı ise, bir ülkenin evrim geçiren eğilimlerle ilişki içinde olduğu ve yavaş yavaş mülkiyet haklarını daha karmaşık ve kapsamlı bir sosyal sözleşme içine yerleştirdiğidir...

Alıntı: Günümüzde Ekonomik Reform, Mülkiyet Hakları ve Demokrasi, Sayı 1, 1996 (*Economic Reform Today, Property Rights and Democracy*, Number 1, 1996)

Röportajın tam metni için: <http://www.cipe.org/publications/fs/ert/e19/desoto.htm>

VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ TED G. JELEN

Bu yazı din özgürlüğünün sağlıklı bir demokrasiye sağlayacağı değeri tartışacaktır. Yazar, dinsel kurumları fikir ve sosyal eleştiri için alternatif bir kaynak ve demokratik vatandaşlık için bir eğitim zemini olarak tanımlamakta, demokratik hükümetlerin dinsel çeşitliliğe saygı gösterilmesini teşvik etmesi gerektiğini savunmaktadır. Ted G. Jelen, Greencastle Indiana'daki DePauw Üniversitesi'nde ve Las Vegas'taki Nevada Üniversitesi'nde siyasal bilimler profesörüdür.

Genellikle din özgürlüğünü içeren vicdan özgürlüğüne gösterilen saygı demokratik hükümetler üzerinde pek çok yararlı etkiye sahiptir. Dinsel özgürlüğün sonuçları genelde olumludur: 1) Din, demokratik hükümetler için fikirler, sosyal eleştiriler ve yenilikler için farklı bir kaynak oluşturur; 2) Dinsel kurumlar demokratik vatandaşlığa uygulanabilecek deneyimler ve beceriler sağlar; 3) Dinsel azınlıkların ayrıcalıklarına gösterilen saygı hem yurtiçinde hem de uluslararası alanda demokratik hükümetlerin meşruluğunu artırır.

DİN VE DEVLET

Sağlıklı bir demokratik rejimde, devlet ve dinsel kurumlar birbirlerinden saygılı bir biçimde bağımsız olmayı sürdürmelidir. Bu, politikanın laik alanı ile dinin tanımladığı kutsal alan arasında hiç bir bağlantı olmaması anlamına gelmez, çünkü ikisi arasında örtüşen pek çok alan vardır. Ancak, kilise ve devlet arasında belli ölçüde bir işlevsel özerklik olmasının devlet açısından önemli yararları vardır.

Fransız yazar Alexis de Tocqueville (1805-1859)'den Alman siyasal bilimci Elisabeth Noelle-Neumann (1916-)'e kadar çeşitli gözlemciler demokratik siyasi kültürlerin uyum sağlayıcı eğilimlerine dikkat çekmiştir. Yani, siyasal ve sosyal eşitliğe (sosyal ve yasal anlamda) son derece inanan toplumlarda en geçerli görüşe uymak için çok büyük bir baskı vardır. Noelle-Neumann'ın "sessizlik sarmalı" olarak adlandırdığı bu fenomen, Tocqueville'in klasik kavramı olan "çoğunluğun zorbalığı" ile yakın benzerlikler taşır. En geçerli görüş açılarının kamuoyu ve kamu düzeni üzerinde karşı konulmaz etkileri olabilir.

Din, halka açık söylevlerde genellikle "peygambere özgü bir ses" sağlar. Dinsel değerler, güvenilir ve üstün değerlerin demokratik diyaloga girmesine ve azınlık

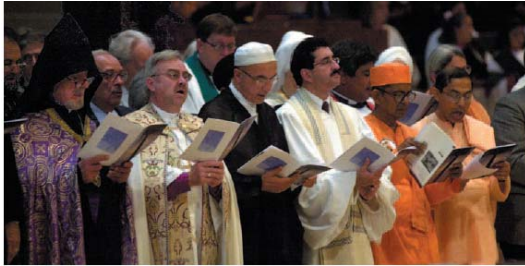
bakış açılarının dile getirilmesine yetki verir. Kamuoyunun en son yetkili olduğu rejimlerde bu önemli bir işlemdir çünkü farklı bakış açılarının sunulması politik tartışma sürecini geliştirir. Dinsel ilkelerin sosyal ve politik anlık gereksinimlere dayandırılmamış inançları temel alıyor olması, bu inançların hakim siyasi atmosferin eleştirilmesi için bağımsız kaynak görevini üstlenmesini sağlar.

Örneğin, komünist idare altındayken yaygın bir biçimde Katolikliğe bağlılık Polonya vatandaşlarına akla yakın, farklı bir dünya görüşü sundu. Komünist rejimin sürdürdüğü politik sosyalizasyon çabaları özellikle etkin değildi, ve bu çabalara siyasi açıdan iddialı Katoliklik aktif olarak direndi. Gerçekten, herkesçe tutulan Katolikliğin varlığı Polonyalılara Polonya devleti (laik ve sosyalist) ile Polonya ulusu (Katolik ve potansiyel olarak demokratik) arasında bir ayırım yapma olanağı sağlamış olabilir. Buna benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde Ronald Reagan'ın başkanlığının (1981-1989) ilk yıllarında nükleer silahsızlanma ve yoksullara yardım politikaları halka yapılan konuşmalarda fazla kullanılmıyordu. Katolik Piskoposlar Ulusal Konseyi nükleer savaşın ahlaksızlık olduğu hakkında ve yoksullara yardımın temelini oluşturan ahlaki zorunlulukları destekleyen dini mektuplar yazdı. Amerikan kilisesinin ruhsal ve entellektüel kaynakları ekonomik ve dış politika tutuculuğu karşısında gerekli dengeyi sağlamış oldu.

Elbette bu anlayış yeni sayılmaz. Alexis de Tocqueville *Amerika'da Demokrasi* adlı eserinde Amerika Birleşik Devletleri'nde çoğunluğun zorbalığını yatıştıran en önemli etkenlerden biri olarak dini belirlemiştir. Kamu düzenine dair pek çok ahlaki zorunluluk içeren üstün değerlerin kaynağı olan ama iktidardaki rejime bağlı olmayan dinsel gelenekler, demokratik kültürlerin tutucu eğilimleri üzerinde önemli bir kontrol sağlar.

DİNSEL ÇEŞİTLİLİĞİ KORUMAK

Demokratik hükümetler dinsel çeşitliliği korumalı ve desteklemelidir. Birden fazla dinsel geleneğin açık bir biçimde var olması, demokratik hükümetlerin sosyal ve siyasi eleştiri potansiyelini en az üç nedenle geliştirir.

Eylül 2002'de Los Angeles, Kaliforniya'daki Our Lady of the Angels Katedrali'nde yapılan inançlararası ayinde ilahiler okunuyor. Demokratik söylemler için dinsel çeşitliliğin en önemli değerlerinden birisi, kamu tartışmalarında birden fazla sesin birden fazla bakış açısı ile sonuçlanabilmesidir.

Demokratik politik söylev için dinsel çeşitliliğin en belirgin değeri kamu tartışmalarında birden fazla sesin birden fazla bakış açısı ile sonuçlanabilmesidir. Örneğin, çağdaş Brezilya’da, Katolik Kilisesi (özellikle yerel cemaatler düzeyinde) ekonomik ve politik eşitsizliklerin (“kurtuluş teolojisi” geleneği) yapısal kaynaklarının sosyal eleştiri kaynağı olurken, giderek büyüyen muhafazakar Protestanlık hareketi dikkatin yeniden bireysel düzeyde ahlak ve aile hayatı üzerine odaklanmasını sağlamıştır.

İkincisi, dinsel çeşitliliğin dinsel inanç, katılım ve üyelik üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Din sosyologlarına göre rekabet olan dinsel ortamlarda mezheplere ait grupların kendi geleneklerini üyeleri ve potansiyel üyeleri için çekici kılmak adına çok güçlü özendirici ödülleri vardır. Dinsel katılımın tümü, tek bir geleneğin tekelinde olan ortamlara kıyasla bu ortamlarda genellikle daha fazladır. Örneğin, dinsel katılım yerleşmiş kiliseleri olan İskandinav uluslarına kıyasla dinsel açıdan çoğulcu olan Amerika Birleşik Devletleri’nde genellikle daha yüksektir. Benzer şekilde, ağırlıklı olarak Katolik olan Polonya’da komünizm sonrası dönemde kiliseye devam ve dinsel katılımın diğer kriterleri dikkat çekici bir biçimde azalmıştır.

Bu neden önemliydi? Araştırma yazıları dinsel örgütlenmelere katılımın sosyal kapitalin, ya da demokratik politikaya katılım için gerekli kavramsal ve sosyal becerilerin önemli bir kaynağı olduğunu öne sürmektedir. Kiliselerdeki insanlar ortak bir hedef için bir arada çalışmayı, kişiler arası çatışmalarda yapıcı yollarla arabulmayı, ve rekabet eden sosyal varlıklar arasında seçim yapmayı öğrenirler. Bütün bu beceriler demokratik vatandaşların gelişmesi için önemlidir. Gerçekten de, bu araştırmaların bazıları dinsel sosyalleştirmenin Amerika Birleşik Devletleri’nde aksi takdirde zarar görmüş vatandaşlar için güvenilir tek sosyal kapital kaynağı olduğunu belirtiyor. Bu nedenle, din, sivil toplumdaki diğer kurumlar gibi, vatandaşlık eğitimi için önemli bir kaynaktır. Dinsel çeşitliliği olan ortamlardaki dinsel kurumların sunduğu eğitim fırsatlarından daha çok sayıda insan yararlanacaktır.

Son olarak, dinsel anlamda çeşitlilik temelli dine dayanan politik çatışma potansiyelini ciddi ölçüde azaltabilir. Birden fazla baskın dinsel geleneği olan toplumlarda vatandaşlar karşıt diğer dine ait olanları şeytanlaştırabilir, bu da kuvvetli ve şiddetli bir çatışma olasılığını artırır. Bunun tersine, daha çoğulcu bir ortamda, hiç bir dinsel gelenek çoğunluğu kendine çekemeyecek, bu da politikayla uğraşan inançlı vatandaşları kısmi politik hedeflerine ulaşabilmek için ödün vermeye zorlayacaktır.

AP/WWP Murad Sezer

Eylül 2005'te, Türkiye'nin Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu Antakya, Türkiye'deki Mustafa Kemal Üniversitesi'nde Yahudi ve Hıristiyan sembollerini önünde. Dünyanın her tarafından Yahudi, Hıristiyan ve İslam dinsel liderleri ve akademisyenler ilk defa gerçekleştirilen Hatay Medeniyetler Toplantısı'nda Türkiye-Suriye sınırı yakınındaki bir sempozyumda bir araya geldiler.

Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde bazı dinsel gruplar çeşitli ahlaksal veya yaşam tarzı konularında hükümet politikalarını eleştirmiştir. Ancak, etkinlikleri diğer şeylerin yanı sıra kendi dinsel gelenekleri içinde teolojik farklılıklarla sınırlıdır. O zaman, çağdaşlık, evrim, dinsel deneyim, ve doktrinsel yorum gibi konular üzerinde gelişen iç çekişmeler büyük ölçüde tek parça politik koalisyonların kurulmasını önlemiştir. Özetlersek, Amerikalıların çoğunluğu tarafından uygulanan bir dinin (Hıristiyanlık) kendi içindeki doktrinsel çeşitlilik – Yahudilik ve İslam dahil diğer dinlere saygı duyma geleneği de – tek bir dinsel grubun Amerika Birleşik Devletleri'nde politik söyleve hükmetmesi olasılık dışıdır.

DİNSEL AZINLIKLARIN HAKLARI

Dinsel gelenekler çoğu zaman gerçeğin doğası, insanın varoluşunun amaçları, ve dünyada kötülüğün varlığının açıklanması gibi nihai gerçeklikler üzerinde doğruluk iddialarında bulunurlar. Bu iddialar genellikle gerçekliği kanıtlanabilir veya çürütülebilir değildir ve aslında doğrudan pazarlık veya uzlaşma konusu da olmazlar. Buradan yola çıkarak politik güç konumundaki insanlar veya kurumlar (örneğin demokrasilerde popüler olan çoğunluk) genellikle dinsel gerçeklerin farklı sürümlerini bastırmaya veya dinsel azınlığın ayrıcalıklarını büyük ölçüde kısıtlamaya çalışır. Demokratik hükümetlerdeki politik liderlerin bu cazibeye kapılmamaları ve dinsel azınlıkların haklarına saygı göstermeleri için en az iki neden vardır.

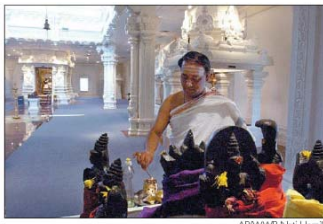
Birincisi, sosyal veya teolojik açıdan marjinal durumda olabilecek azınlık dinleri üyeleri için dinsel özgürlüğe izin vermek, tüm vatandaşlığı özel bir dinsel geleneğe üye olmakla eşit saymak sorununu önler. Buna örnek olarak, eğer bir insan Hıristiyan olmadan da tam olarak Amerikalı, ya da Yahudi olmadan İsraili olabilirse, kültürel açıdan baskın modele uymayan dinsel gelenekler bölünmüş bağlılıklar sorunuyla karşılaşmaz. Ulusal vatandaşlıkla belli bir dinsel geleneğin müritliği arasında bir bağ zorunlu değilse, azınlık geleneği üyelerinin kanuna uyması ve ulusun politik hayatına tam olarak katılması daha olasıdır. Başka bir

deyişle, dinsel azınlıklara dinsel özgürlük vermek, bu grupların üyeleri için hükümetin meşruluğunu geliştirir.

Meşruluk konusu özellikle demokratik rejimler için önemlidir, çünkü demokrasi ikna etmeye dayanan bir sistem olup yönetilenlerin aktif onayını ve katılımını gerektirir. Yani, demokratik hükümetler vatandaşlarını yönetme hakkı ve yeteneği konusunda ikna ederek meşruluk kazanırlar. Demokratik hükümetler ayrıca vatandaşlarının eylemsiz uyumundan çok aktif katılımına gereksinim duyarlar. Bu çeşit katılım ise, toplumun bazı üyeleri kimliklerinin temel bakış açılarını ortaya koymak konusunda engellendiğinde çok zordur.

Dinsel azınlıkların haklarına saygı göstermek için ikinci bir neden ise, işin uluslararası yönüdür. Ulusal hükümetlerin diğer devletlerle karmaşık ilişkiler kurabilme esnekliği genellikle o hükümetlerin dinsel ayrımcılık olduğunu algılamasıyla kısıtlanır. Başka bir açıdan bakacak olursak, belli dinsel azınlıklara karşı ayrımcı davranan bir hükümet, marjinal dinsel geleneğin politik açıdan daha önemli olduğu diğer devletlerle olan ilişkilerinde dezavantajlı olacaktır.

Örneğin, 1970'lerin başlarında, A.B.D. Başkanı Richard Nixon'un Sovyetler Birliği ile gerginliği yumuşatma çabaları bir çok Amerikalının (bir çok Kongre üyesi dahil) S.S.C.B.'nin Yahudilere karşı ayrımcı davrandığı algısıyla sınırlanmıştı. "Jackson Yasası" (Senatör Henry Jackson tarafından sunulmuştu) Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki ticareti sınırlamayı ve ticareti Sovyetlerin insan haklarına gösterdiği saygıya dayandırmayı öngörüyordu. Açıkça, eğer Sovyetler Birliği Yahudi aleyhtarı olarak tanınmasaydı, gerginliği yumuşatmaya giden yol daha kolay olacaktı. Daha yakın tarihlerde, Hıristiyan misyonerlerine kısıtlamalar olduğu iddiaları Başkan George W. Bush'un Ürdün, Mısır, Çin ve Kuzey Kore gibi devletlerle işbirliği ilişkilerine girmesini zorlaştırdı. Protestanlar, A.B.D. politikasında başkanın Cumhuriyetçi koalisyonunun önemli bir unsurudur ve bu nedenle bütün başkanlar için politik açıdan temel bir seçmen kitlesinin tercihlerine aykırı diplomatik politikaları sürdürmek zordur.

14 Mayıs 2004'te Omaha, Nebraska'da bir Hindu rahibi Nebraska'nın tek Hindu tapınağında mum yakıyor.

Buna benzer olarak, yakın geçmişte Pakistan'a yaptığım bir gezide Amerika Birleşik Devletleri'nin temsilcisi olarak güvenilirliğim, 9/11 dönemi sonrasında Amerikan hükümeti ve Amerikalıların her nasılsa "Müslümanlara karşı" olduğuna dair yaygın bir inanışla tehlikeye girmişti. Üniversite öğrencilerinden oluşan bir kaç dinleyici grubum oldu. A.B.D.'de yaşayan Müslümanların hükümetin elinde

yasal ayırıcılık kurbanı olmadığını söyleyinceye kadar dinsel özgürlüğün ilkelerini savunmamı dinlemeğe isteksizdiler. Atlantik'in diğer kıyısında Fransa'nın dinsel bölünmeyi engellemek amacıyla okula giden Müslüman kızlarda başörtüsünü, Yahudi erkeklerde ise takkeyi yasaklaması, Fransa'nın ulusal prestijini Orta Doğu ve diğer bölgelerde düşürdü. Hollanda'da ise İslam karşıtı olarak algılanan bazı filmler dinin desteklediği politik şiddete yol açtı.

Haziran 1998'de Tibet'in dinsel özgürlüğü için yapılan bir mitingde Budist Rahipler sessiz bir biçimde A.B.D. Washington, D.C.'deki Capitol binasının merdivenlerinde.

Bütün bu durumlarda, ayırımın algılanması da en az gerçekliği kadar önemlidir. Başarılı bir diplomasi bir ölçüye kadar özerk uluslar arasında iyi niyete bağlıdır. Bazı ulus vatandaşlarının diğer devletlerdeki kendi dindaşlarının ikinci sınıf vatandaş olduğunu düşünmesi, sözü geçen iyi niyeti elde etmeyi zorlaştırır.

SONUÇ

Canlı, çeşitli, ve çoğulcu bir dinsel ortam sağlıklı bir demokrasiye katkıda bulunur. Demokratik politikalarda dinin rolünü abartmamak gerekir ama din, politika eleştirisi, vatandaşlık eğitimi ve siyasi yasallık konularına hizmet edebilir.

Bu makalede ifade edilen görüşler A.B.D.hükümetinin kesin görüşünü veya politikasını yansıtmayabilir.

VATANDAŞLIK VE İYİ BİR DEMOKRATİK HÜKÜMET RALPH KETCHAM

Yazar, vatandaşlık için iki model incelemektedir: Biri kişisel çıkarlarla harekete geçen, diğeri ise kamu yararı için yola çıkan. Yazar, "Kamu yararını düşünen model, özel ilgileri olan vatandaşların aynı zamanda kamu yararı için de bir anlayış ortaya koymalarını ve endişe duymalarını gerektirir." diyor. Ralph Ketcham, New York'taki Syracuse Üniversitesi'nde Maxwell Vatandaşlık ve Kamu İşleri Okulu'nda emekli profesördür.

Bir Amerikan üniversitesinde yakın zamanda verdiği seminerde Vietnam'dan bir katılımcıdan siyasal bilimci Robert hakkındaki görüşü istenmişti. Dahl'ın görüşü: Demokrasi daima "liderliği eleştirmek, baskı yapmak ve değiştirmek amacıyla özgür bir biçimde barışçı araçlar geliştiren ve kullanan" insanlara karşı duyarlı olmalıdır. Dahl'ın incelemesine göre, insanların sadece temsilci kurumlar aracılığıyla değil, özgür ve liberal bir toplumda varolan diğer bütün barışçı yollarla – imza toplama, gösteriler, lobi faaliyetleri, yandaşlık, v.b. – ortaya koydukları değişik seslerine ve ihtiyaçlarına liderlerin dikkat göstermeleri ve karşılık vermeleri şarttır.

Siyasal bilimci John Mueller, tartışmalara vatandaşların sorumluluklarının minimal olduğu yönünde katılıyor. " Demokrasi gerçekten çok kolaydır – en budala insan bile bunu gerçekleştirebilir... İnsanların iyi veya asil olması gerekmez, sadece kendileri için neyin en iyi olduğunu hesaplamaları ve bunu ifade etmeleri gerekir." Genellikle kayıtsız ve kendi çıkarını düşünen demokratik vatandaşların sadece gerçeği değerlendirmek ve görevlerini yapmak için kendi çıkarlarını hesaplamaları gerekir. İdeallerin peşinden koşmak, kamu yararını istemek, veya asil davranmak, hem insanı motive eden şeylerin arasında yoktur, hem de gereksizdir.

Ekim 2005'te Katrina Kasırgası'ndan sonra New Orleans, Louisiana'da organize edilmiş bir halk temizlik gününde gönüllüler Canal sokağını temizliyorlar.

Vietnamlı öğrenci nasıl tepki vermiştir? Amerika Birleşik Devletleri'nde ve diğer "olgun" demokrasilerde genellikle göklere çıkartılan bu demokrasi ve vatandaşlık kavramını kendi ülkesi için bir model olarak görmüş müdür? "Kesinlikle hayır," diyor. Yanıtında bir parçası olmak istemediği formalitelere önem veren modele oranla daha zengin, güçlü bir vatandaşlık kavramı ve demokrasi anlayışı yankılanıyor. Onun düşündüğü vatandaşlık fikri kamu yararına daha çok önem veren, özellikle halkı ilgilendiren konuları göz önünde tutarak düşünen ve hareket eden farklı bir insan kapasitesine dayanıyor. Ayrıca demokratik hükümetin daha çok demokrasi "gerçekten çok kolay" düşüncesinin küçümsediği "iyi ve asil" yollarla çalışacağı, ve bu nedenle kişisel çıkar yaklaşımına sadece çıkar çatışması veya kimlik politikası modelinde ihtiyaç duyulacağını varsayıyor.

Daha çok kamu yararına çalışan vatandaşlık modeli, oy vermek, organize etmek, lobi yapmak, gösteri yapmak, ve partiler ile özel ilgi gruplarına katılmak gibi çeşitli kişisel çıkar faaliyetlerinden çok daha fazlasını gerektiriyor. Bunlar hiç kuşkusuz özgür bir toplumun üyelerinden beklenen faaliyetlerdir ve yasaklanamaz. Bunlar, İngiliz politik kuramcı Harold Laski (1893-1950)'nin dediği gibi, insan isteklerinin zapt olunamaz çeşitliliği; ... ortak hiçbir amacı olmayan isteklerin çeşitliliğini," ifade ederler. A.B.D. Başkanı James Madison'a göre (1751-1836) "hizipleşmeye yol açan bu çok çeşitli isteklerin "gizli nedenleri" ... insanın doğasında vardır, ve biz bunları sivil toplumun farklı durumlarına bağlı olarak, her yerde farklı eylem derecelerinde görürüz." Bu nedenle, özgür toplumlarda farklı insanlar kendini ifade etmeye, yaratıcılığa, mutluluk ve zenginlik peşinde koşmaya teşvik edilecektir. Bu çeşitli ilgi alanlarından (ne kadar çok olursa o kadar iyi) sağlanan politik yararlar da olacaktır. Bunlar birbirleriyle etkileşim içinde olmaya ve uzlaşmaya zorlanacaklar, böylece herhangi bir hizip ya da hizipler koalisyonunun zorba egemenliği önlenmiş olacaktır: Bu, özgür, kapsamlı, çeşitli, açık, adil toplumun nimetlerindendir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bir yıllık toplum hizmeti için gönüllü olan Americorps üyeleri, Boston, Massachusetts'te Ekim 2001'de bir toplantıda.

Ancak, hem Vietnamlı öğrenci hem de Madison için bu yanlış değildi veya yasaklanması, hatta vazgeçirilmesi de gerekmiyordu. Daha çok, eksik olduğu söylenebilirdi. Ayrıca bu gerçekten kabul edilmiş vatandaşlık veya anlamlı bir hükümet değildi. Vatandaşlık en temel olarak on sekizinci yüzyıl sivil cumhuriyetçi düşüncenin tek zorunlu politik erdem olarak gördüğü şey gereksinim duyuyordu: İster lider ister halk tabakası olsun hükümete katılanlar, ulusal veya yerel düzeyde sadece kısmi, hizipçi, ya da bencil sonuçlar yerine

kamu yararını hiç değilse kısmen düşünmelidir. Vatandaş olabilmek için hükümet üyeleri kişisel ya da grup çıkarları düşünmek ve kişisel çıkarların peşinden gitmek yerine, bir dereceye kadar bu kamu bakış açısına gereksinim duyuyordu. Elbette özgür bir toplumda yaşayan insanlar olarak kişisel çıkarları da vardı.

VATANDAŞIN “ÇİFTE GÖREVİ”

Kamu yararı, bir anlamda her vatandaşın yapabileceği gibi, kamuyla ilgilenmeye dayanıyordu. Japonya’da Meiji döneminde (1868-1911) ulus batı demokrasisini anlamaya çalışırken, Fukuzawa Yukichi ülkesinin insanlarına “çifte görev” almalarını söyledi. Hiç kuşkusuz, , “yeni vatandaş”, krallığın iyi tebaası olarak her zaman yaptığı gibi kanunlara uyacak ve toprağın geleneklerini izleyecek, ama bir yandan da vatandaş olarak hükümette görev alacaktı. Bunun için gerekli olan şeyleri Fukuzawa, Keio Üniversitesi’ndeki öğrencilerine şöyle açıklamıştı: “Bağımsızlık ruhu” nu geliştirin, kamuyu ilgilendiren konulara tartışarak, oy vererek, organize ederek katılın, ve ulusun kamu işlerinde memur olarak görev alın.” Böylece onların yapması gerekenleri sıraladı: “Plan yapın ...ulusun yararına bir girişim, fikirlerinizi yazın ve halka dağıtın... ve ülkeniz için çalışmaya istekli olun.” Her şeyden önce, vatandaş olarak görevlerini tam yapabilmeleri için “iyi karar vermeyi öğrenmek” gerekiyordu. Japon yöneticilerin çoğunun bunları uygulamasından neredeyse bir asır önce olmasına karşın, hiç kuşkusuz Fukuzawa, Batı’da egemen hale gelen çıkar çatışması modelinde istenen “minimal vatandaşlık”tan çok daha zengin bir vatandaşlık görevi düşünmüştü.

Amerikalı devlet adamı Benjamin Franklin 1787’deki Kongre’de “oy hakkını sadece toprak sahipleriyle kısıtlamak” konusundaki bir öneri üzerine oy vermek için aranan özelliklerde unutulmaması gereken temel etkenin “sıradan insanımızın erdemleri ve kamusal konulara duyduğu ilgi” olduğunu söylerken hemen hemen aynı kavramları düşünüyordu. Böylece mülkiyet kısıtlaması konusuna kuşkulu yaklaşıyordu çünkü mülk sahibi olmayan bir çok kişi erdemli olabilir ve kamu yararını düşünebilirdi. Örneğin, çiftçilerin mülk sahibi olmayan oğulları, Amerikan İç Savaşı’nda yurtsever bir şekilde savaşmış askerler, zanaatkarlar ve tüccarlar... Hepsi sorumlu seçmenler ve vatandaşlar olabilirdi. Bir başka delegenin açıkladığı gibi: “ Topluma bağlılığını kanıtlayan ve sürekli ortak çıkarı olan herkes, o toplumun bütün haklarından ve ayrıcalıklarından yararlanmalıdır.” Bu zorunlu nitelik için servet ve mülk sahibi olmanın zayıf ölçüler olduğuna dikkat çekti. Dahası, hükümette yer alma deneyimi, özellikle yerel seviyede, sıradan insanların kamu ruhunu geliştirerek iyi bir vatandaş olmak için bir çeşit eğitim olacaktı. Franklin “sıradan insanların hevesini düşürecek” hiçbir şeyden hoşlanmıyordu. Onlara oy hakkı vermemek de buna dahildi. (Şuna da dikkat etmeliyiz: Ne Fukuzawa ne de Franklin’in kriterleri on sekizinci yüzyıl Amerika’sında oy hakkı ve tam vatandaşlık verilmemiş olan ama sonradan zeka, akıl, ve politik kapasiteleri olduğu kabul edilmiş kadınları, esirleri, siyahları, 18 yaşındakileri, veya Anglo-Amerikanları dışlamıyordu. Franklin, Thomas Jefferson, ve Amerika Birleşik Devletleri’nin diğer kurucularının cumhuriyetçi ideolojileri altında, ırk, sınıf ve cinsiyetin insanbilimsel ve kültürel

anlayışları daha sonraki yüzyıllarda ilerleyecek ve tam vatandaşlık ister istemez uygulanacaktı. Takip eden iki yüzyıl içinde siyahlara, kadınlara, eski esirlere, 18 yaşındakilere (ve İngiltere’de Katoliklere) bu kategorilerin gerektirdiği politik zekaya ve olgunluğa sahip olmadıkları düşünülürken ortaya çıkan ayrıcalıkların her uzantısı onların bu kapasitelere sahip olduğu (sonunda) anlaşılınca verilmişti.)

Vatandaşlığın bu önemli niteliklerine dikkat edilmesi elbette minimal, çıkar çatışması modelinden çok farklı olarak demokratik bir hükümeti zeminden destekledi. Bu, Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi’nin (1776) önde gelen iki idealini karşılıyordu: Herkes eşit yaratılmıştır ve geri alınamaz haklara sahiptir ve hükümetler “ adil güçlerini yönetilenlerin rızasından” almıştır. Bağımsızlık Bildirgesi, ayrıca Büyük Britanya kralının ilk “yaralama ve el koyma” olayı olarak, “kamu yararı için en erdemli ve gerekli kanunlara onay vermemesini” göstermiştir. Yani, kendini yöneten bir hükümetin en önemli parçası, vatandaşların hükümetin yaptıkları üzerinde düşünerek anlaşmaya varması ve bir şekilde onay verebilmesi, ve “kamu yararı için erdemli ve gerekli” kanunların çıkartılması ile onaylanması arasında adalet önünde hiç bir yetkinin durmamasıdır. Bu etkin ve yapıcı katılım olmadan vatandaşlar, iki milyon yıl önce Atina’da Perikles’in açıkladığı gibi, “isteksiz değil yararsız” görülecektir. Yani, her budala bunu yapamaz: Atinalılar “yargılama yeteneğine sahiptir ve tartışmalara hareketi (sadece çatışan hizipler?) engelleyen taşlar olarak bakmak yerine, tartışmayı herhangi bir akıllı hareketin vazgeçilmez ön şartı olarak görüyoruz.”

İşleyen bir demokrasi için eğitimli bir vatandaş kitlesi gerekir: Atlanta, Georgia’da Spelman Koleji’ndeki öğrenciler.

Kendini yönetmenin iyi bir yönetim şekli olmasını istiyorsak, bu yüksek vatandaşlık idealini korumak için hayatın pek çok yönlerine dikkat etmek gerekir. Bu nasıl olabilir? Önce, hükümet yabancıların yönetiminde veya yerli baskılar altında olmamalıdır; bu yüzden zorbalara karşısında zaman içinde ve dünyanın her yerinde yüzlerce devrim için enerji harcanmıştır. Ama bir zorbayı yenmekte “başarılı” olursa bile (1649 - İngiliz Püritenler ve Cromwell; 1917-1921 - Rus komünistleri ve Lenin; 1953 ve 1975 - Ho Chi Minh; bir başka açıdan 2003’te Amerikan ordusu ve Saddam Hüseyin, v.b.) sorun iyi bir özerk idare kurabilmektir. Amerikalı diplomat George Kennan’ın 1993’te belirttiği gibi, Sovyet rejiminin Rus toplumuna verdiği “zararlar” içinde en kötülerinden birisi “giderken geride yerine daha iyi bir şey oluşturmak için son derece yetersiz ve niteliksiz (bu kelimeye dikkat edin) insanlar bırakmış olduğu gerçeği”dir. Bu zor ve korkunç soru üzerindeki büyük ilgi ve hakkında yazılanlar Perikles ve Aristo’nun

zamanından bu güne kadar, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1787'de Franklin'in endişelerinden, yazar Alexis de Tocqueville'in 1830'lardaki çoğunluğun yönetimi hakkındaki kaygıları, Darwin sonrası sosyal bilimcilerin bütün hükümetlerin kendi çıkarlarını düşünen ve güç için mücadele eden gruplar olduğu tartışmaları, ve günümüzde "sosyal kapital"ın varlığı veya yaratılması hakkındaki düşünceler de dahil olmak üzere, bütün vatandaşlık, sivil toplum, ve iyi yönetim tartışmalarının merkezinde yer almıştır. Öyleyse, ileriye dönük, "geçiş halinde", ve olgun demokrasilerin tümü için gerekli olan "erdem ve kamu yararına çalışmak" koşullarını hangi alışkanlıklar, nasıl bir ruh durumu, hangi kurumlar ile besleyebiliriz?

VATANDAŞLIK EĞİTİMİ

İyi yönetimin destekleyicileri olan Plato, Aristo, Konfüçyüs, ve Erasmus'tan, John Locke, Thomas Jefferson, Horace Mann, John Dewey, ve Vaclav Havel'e kadar hepsi eğitim için öğretmen, yazar, ve felsefeci olarak, yönetenlerin bu zor, kamu yararını düşünen, ve ahlaksal olarak uyum sağlanması gereken göreve hazır olmalarını sağlamak konusunda kararlıydılar. Hepsi de, aynı zamanda, çok da nitelikli olmayanların yönetiminin, yönetenler kaç kişi olursa olsun, kötü hükümete yol açtığını söylemektedir. Aristo'nun klasik incelemesi bir, birkaç, ya da bir çok tarafından devletin yönetilmesi monarşi, aristokrasi veya anayasal yönetim kadar iyi ya da zorbalık, oligarşi veya demokrasi (onun deyiimiyle demagogların etkisi altında serseri kalabalığının yönetimi) kadar kötü olabilir. Aradaki fark, kaç kişinin yönettiği değil, ama ne kadar iyi yönettikleridir. Bir anlamda, bir veya bir kaçtan, demokraside olduğu gibi en büyük sayıya yani bütün vatandaşlara çıkıldığında sorun daha karmaşık hale gelir ama önem kaybetmez.

Bağımsızlık Bildirgesi'nin yazarlarından biri ve A.B.D. üçüncü başkanı olan Thomas Jefferson, 1776'da henüz bağımsızlığını kazanmış özerk Virginia eyaletinde genel (hatta evrensel) bir eğitim olmasını, ve herkesin "haklarını anlamak, korumak ve zekalarını kullanarak özerk idarede kendi rollerini yerine getirmek için yeterli olmasını" önermişti. Amerikalı eğitimci Horace Mann 1848'de aynı görüşü paylaştı ve devlet okullarına destek vermek için herkesten vergi alınmasını önerdi, "çünkü cehaletin, batıl inançların, ve ahlak bozukluğunun genel olarak yaygın olması kendi evimizde Gotlar ve Vandal'ları ortaya çıkartacaktır, bu (bir demokraside) halkın refahı için yurt dışından gelecek bir Got veya Vandal'dan daha zararlıdır." John Dewey'in demokrasi ve eğitimi birbirine bağlayan ve Amerikan okullarını, öğrencilerin deneyerek ve "yaparak öğrenerek" demokratik devlet yönetiminin tutum ve becerilerini anlayacakları "demokrasi laboratuvarları"na çevirmek istediği yirminci yüzyılın ilk yarısındaki uzun kariyerinin de hedefi aynıdır: Kendini yönetmek, ancak uygulayanlar (hangi seviyede olursa olsun, ister yurt dışından gelsin, ister yerli) bu sorumluluk için eğitilmişlerse (sonuca ulaştırılmış) iyi işler ve iyi sonuçlar doğurur.

Anlaşılabacağı üzere, iyi bir demokratik devlet yönetimi için, özellikle sorumlu vatandaşlık ve kamu yararına çalışan liderliğin teşvik edilmesine uyarlanmış ders

konuları olan, özel veya devlet okulları ve üniversiteleri zorunludur. Gerçekten de özellikle bazı Asya toplumlarında bu çözüm o denli ciddiye alındı ki, herkes okur yazar olup hükümet sorunlarına uyum sağlayıncaya kadar bütün demokratik uygulamalar ve hükümette yer alacak kişiler ertelendi. Ancak bundan sonra onlara bu sorumluluk verildi; geleneksel itaatkar rolleri benimsemiş tebaa yerine nitelikli vatandaşlara dönüşmüşlerdi. Güney Kore, Malezya, ve hatta Çin bu önceliği kendi özerklik yaklaşımlarına uyguladılar. Japonya da demokrasiye geçmeyi düşündüğü ilk anda bunu yapmıştı.

SORUMLU VATANDAŞ

Paul Berman, 1997'de Çek Cumhuriyeti eski Cumhurbaşkanı Vaclav Havel'in fikirleri ve kariyeri hakkındaki bir incelemenin sonunda, Havel'in gözlemlerine dikkat çekti: İnsan hakları, yasalar, anayasalar, ve sivil örgütler hakkında söylenen bir çok şeye karşın, bir çok ülke "hala çok fazla demokrasi elde edemiyor. Bu neden?" Berman, Havel'den yola çıkarak, "Çünkü, demokrasi belli bir vatandaş tipi gerektirir. Kendi süslü köşelerinden daha fazlası için sorumluluk hisseden; toplumu ilgilendiren işlerde yer almak isteyen, bunda ısrar eden; karakteri güçlü, demokrasi düşüncelerine dört elle sarılan vatandaşları (Perikles eylemsiz vatandaşları "işe yaramaz" olarak tanımlarken anlatmak istediği şey) gerekli kılar. İyi demokratik devlet yönetimi için gerekli olan bu "belli bir tip vatandaş", kişisel karakteri ve kamu yararı için düşünmek içinde ahlaksal olarak yer alır. Bu da aile, yerel konular, ulusal sorumluluk, ve dünya çapında barış ve adalet için endişe duymak dahil sosyal söylevin bütün seviyelerinde erdemli ve kamu yararını düşünen davranışlara yol açar.

Çek Cumhuriyeti eski başkanı Vaclav Havel, Prag'da oy kullandıktan sonra medyayla konuşuyor.

Eğer bu olanaksız ve insan doğasına uymayan idealist bir kavram gibi görünüyorsa, o zaman kamu yaşamının çıkar çatışması ve minimal vatandaşlık modelinde, çeşitli ve kapsamlı kişisel çıkarların basit bir biçimde birbiriyle çatışmasına izin verildiğinde her şeyin en iyi şekilde çözümleneceğini varsaymaktan daha gerçek dışı olamaz. Bundan başka, kamu yararına çalışan model özel ilgileri olan vatandaşların aynı zamanda kamu yararı için de bir

anlayış ve ilgi sahibi olmasını gerektirir. Bu model ayrıca bir miktar bencilliğin insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğunu varsayar ve bencilliğin daima bir ölçüde insan davranışlarında bulunacağını, ama hem özel hem de kamu yaşamında kutlanacak değil de kontrol altında veya disiplinli olması gereken bir özellik olduğunu varsayar. Ayrıca bazı insanlar bu kontrol ve uyumu diğerlerine kıyasla daha iyi gerçekleştirir (bu çeşitliliğin örnekleri elbette bütün insanların geçmişlerinde çokça vardır). Sosyal alışkanlıklar, din, kültürel değerler, ve eğitimin belirli bir toplumda bunun nasıl çalışacağı üzerinde önemli bir etkisi olur. Aile değerleri, sosyal kapital, medya uygulamaları, okullar, ve politik liderlik her hangi bir ulusta kamu yaşamını etkileyebilir – ve ne zaman bir vatandaş bu ruhu geliştirir ve ona göre hareket ederse, kamu yararını düşünmek açısından hayırlı etkisi mikro kozmik olarak hissedilir.

Bu makalede ifade edilen görüşler A.B.D.hükümetinin kesin görüşünü veya politikasını yansıtmayabilir.

ADALETTEN YARARLANMAK

Ruanda'da Adli Reform

VICKI MILES-LAGRANGE

Yazar, bu makalede bütün vatandaşların adaletten yararlanabilmesi için bağımsız bir yargı sisteminin gerekli olduğunu anlatıyor. Yargıç Vicki Miles-LaGrange, Ruanda vatandaşlarının hukuktan daha çok yararlanabilmesi için soykırım-sonrası Ruanda'da ülkenin adli sisteminde reform gerçekleştiren yargıçlara destek verilmesi konusunda kendi deneyimlerinden söz ediyor. Vicki Miles-LaGrange A.B.D. Oklahoma Batı Bölgesi bölge yargıcısıdır. A.B.D. Adli Konferansı'nın Uluslararası Adli İlişkiler Komitesi eski üyesi olup 1999-2005 yılları arasında komitenin Afrika Çalışma Grubu başkanlığını yapmıştır.

Washington D.C.'deki A.B.D. Federal Yüksek Mahkeme (Supreme Court) binasının girişinin hemen üstündeki taşlara "Yasalara Göre Eşit Adalet" sözleri kazınmıştır. Bu ifade, Amerika'nın halkına verdiği sözü gösterir. Hayatta nerede ve hangi pozisyonda olursa olsunlar, bütün insanlarımız için adalet sistemimize özgür ve sınırsız bir erişim yoksa, A.B.D.'nin verdiği "yasalara göre eşit adalet" sözü gerçekleştirilemez.

BAĞIMSIZ BİR ADLİ SİSTEM VE ADALETTEN YARARLANABİLME

Bütün insanların hukuka eşit erişimi olmasını sağlamak için en önemli görüşlerden birisi bağımsız adalet sistemidir. A.B.D. 'de adaletin yönetimi sisteminde, pozisyonu, gücü, veya etkisi ne olursa olsun, hiç kimse bir yargıca dava hakkında nasıl karar vereceğini söyleyemez. Bir yargıcın kararı yasalara dayanmalıdır ve ancak daha yüksek bir mahkeme tarafından değiştirilebilir; bu yüksek mahkemenin de vereceği karar olaya uygulanabilir yasalara dayanmalıdır.

Bağımsız bir mahkeme sistemi, Amerika Birleşik Devletleri ile diğer demokratik uluslarda var olan daha geniş bir "hukukun üstünlüğü" düzeni içinde yer alır. Dünya Bankası'na göre, hukukun üstünlüğü (1) hükümetinin kendisi yasalarla sınırlı olan, (2) yasalara göre herkesin eşit olduğu, (3) her bireyin insanlık onurunun tanındığı ve yasalarla korunduğu, (4) adaletin herkese açık olduğu yerlerde vardır. Buna göre, hukukun üstünlüğü "bağımsız bir adli sistem ile mahkemelerin yasaları ve yönetmelikleri yansız, tahmin edilebilir, etkin ve şeffaf bir biçimde yorumlayıp uygulayabilmesini gerektirir. Tutarlı uygulamalar bunun karşılığında, ekonomik kararların uzun vadeli sonuçlarının değerlendirilebileceği sağlam bir kurumsal çevre sağlayacaktır."

Bazıları bağımsız bir adli sistemin amacının hükümetin gücünü sınırlamak ve bireylerin haklarını korumak olduğunu söylemektedir. Bir mahkemenin bağımsız çalışabilmesi için bazı korunma önlemleri olması gerekir. Örgütsel olarak, adli atama sürecinin şeffaflığı ve bunun sonucunda yargıçların iş güvenliği veya maaş açısından tehditlerden uzak olması, adli kısmın yasaları hükümetin diğer kolları veya her hangi bir bireyin gereksiz müdahaleleri olmadan yorumlama yeteneğini geliştirecektir. Örneğin, A.B.D. Anayasası federal yargıçlar “iyi davranış süresince memuriyete devam edecek, hizmetleri karşılığında bir ücret alacaklar ve memuriyetlerinin devam etmesi sırasında bu azaltılmayacaktır.” der. İdari açıdan adli bütçe sürecinin diğer dallardan bağımsız olması ve yargıçların cezalandırılması veya görevden alınması usullerinin şeffaflığı adli sistemin bağımsızlığını geliştirir. Ayrıca, A.B.D. yargıçları ve avukatları için adli davranış kuralları onların etik davranışları için minimum düzeyde örnek standartlar sağlar. Son olarak, yargıçların mahkemeye itaatsizlik edenleri tutuklama yetkileri ile verdikleri kararları destekleyebilmeleri A.B.D. adli sisteminin bağımsızlığını korur.

ÖRNEK: RUANDA'DA ADLİ REFORM

Teorik olarak, Ruanda'daki yasal reform ve yasaların gözden geçirilmesi sırasında bu koruma önlemlerinin çoğu anayasal olarak veya çıkartılan yasalarla uygulamaya konmuştu. Afrika'daki bu minik ülke tarafından geliştirilen modelin amacı, adli sistemi yeniden acilen inşa etmek ihtiyacını gidermek ve hapisteki binlerce soykırım sanığını yasalara uygun olarak yargılamaktı. 2001 yılında Ruanda'da adli sistemin durumu ülke tarihinin bir yansıması gibiydi. Adli kurumlar, partizanlık ve yolsuzlukla damgalanmış, amaçları yasaları uygulamak yerine onları göreve getirenlerin isteklerini karşılamak olan, politik olarak atanmış insanlarla doldurulmuştu. Ruanda'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra yetenekli adli organların olmaması, 1994'te bir milyondan fazla Ruandalının katledildiği soykırıma yol açan dokunulmazlık kültürünü besleyen etkenlerden birisiydi.

Soykırımdan sonra, Ruanda toplumu kaçınılmaz olarak hukuk düzeninin olmaması nedeniyle sarsılmıştı ve gelişigüzel bir ekonomi ile zayıf kurumlar altında eziliyordu. İki milyondan fazla Hutu mültecisi ve ülke içinde yerlerinden edilmiş insanlar, komşu ülkeler Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Burundi ve Tanzanya'ya göç etmişti. Ruanda'daki soykırım sonrası adli sistem bir eylemsizlik durumundaydı. Polislerin ve güvenlik güçlerinin çoğu ülkeden kaçmıştı. 100,000'den fazla soykırım sanığından oluşan bir hapisane nüfusu vardı. Çok az sayıda yargıç, savcı ve avukat hayatta kalmıştı ve baro yoktu.

Bu durum karşısında 2001 yılının Temmuz ayında çıkarılan yasalarla Ruanda Adli Reform Komisyonu kuruldu. Komisyon Yüksek Mahkeme, Adalet Bakanlığı, Kovuşturma Hizmetleri, ulusal üniversite ve baro dahil çeşitli profesyonel ve adli kurumlardan gelen Ruanda vatandaşlarından oluşmaktadır. Komisyon aşağıdaki yasaları hazırlamakla yetkilendirilmişti: Yargı Mahkemeleri'nin kuruluşu ve yargılamalarını sağlamak için kanun, adli sistemin meslek kurallarıyla ilgili kanun;

Adalet Yüksek Kurulu'nun kuruluşu, işleyişi ve yetkilerini düzenleyen kanun; Ulusal Kovuşturma Otoritesi'nin yaratılmasına sağlayacak kanun, Ceza Usulü Kanunu ve delil toplama kuralları ile ilgili kanun.

2002 yılından başlayarak ben de Ruanda'da bir dizi adli reform ve yasa yenileme çalışmaları için A.B.D. temsilcisi olarak görev aldım. Aynı yıl, Birinci Uluslararası Ruanda Adli Reform ve Yasa Yenileme Konferansı bir bilgi alışverişi sağlamak üzere gerçekleştirilmişti. Konferans, Ruanda Adli Reform Komisyonu'nun himayesinde ve A.B.D. Büyükelçiliği ile A.B.D. Uluslararası Gelişme Dairesi (USAID)'nin desteğiyle yapıldı. Katılımcılar Ruandalı yargıçlar, savcılar ve avukatlar ile Arjantin, Burundi, Kamerun, Kanada, Kenya, Morityus, Senegal, Güney Afrika, Tanzanya, Uganda ve Amerika Birleşik Devletleri'nden temsilcilerdi.

2002 konferansı, hukuk reformu ve yenileme, yargının bağımsızlığı ve hukukun üstünlüğü üzerinde odaklandı. Altı çalışma grubu aracılığıyla temsilciler, adaletin bağımsızlığı, adli etik, adliye yönetimi ve adliye yöneticilerinin rolü, adli sistemin yönetimi, işe alma ve eğitim, ve adli bütçe süreci konularında önerilerini sundular. Gruplardan iki tanesinin sonuçları – Adli Bağımsızlık Çalışma Grubu ve Adli Etik Çalışma Grubu – kenar çubuğunda özetlenmiştir.

Yasama Reformu Komisyonu Paneli'nin sponsorluğundaki seminerde soldan ikinci kişi yazarın kendisidir. Katılımcılar arasında A.B.D. adli delegeleri ve diğer uluslararası yargıçlar da vardı.

DEĞİŞİM İÇİN TAVSİYELER

İkinci Uluslararası Ruanda Adli Reform ve Yasa Yenileme Konferansı 2003 yılında gerçekleştirildi. Amacı, Ruanda'da sağlam ve etkili bir adli sistemin, evrensel standartlara uygun şekilde yeniden düzenlenmesi için bir çerçeve geliştirmektir. Konferans, 2002 çalışma grupları tarafından ortaya konan konuları hem anayasa hem de ilgili mevcut yasalarla birleştirmek için tavsiyeler sundu. Katılımcılar arasında 2002 yılında temsil edilen ülke delegelerine ek olarak Danimarka, Etiyopya, Fransa, Almanya, Guatemala, Malavi, Mali, Hollanda, Nijerya, İngiltere ve Zambiya'dan delegeler vardı.

Uluslararası delegeler tarafından oybirliğiyle konferansa sunulan resmi tavsiyeler aşağıdaki gibiydi:

- Adli memurların dereceleri hükümetteki diğer dalların kıdemli üyeleriyle aynı olmalı ve ilgili mevcut yasayla garanti edilmelidir.

- Bir yargıcın maaş ve ek ödemeleri memuriyeti süresince indirilmeyecektir.
- Adliyede bir finans ve yönetim bölümü kurulacaktır.
- Adliyenin kalıcı elemanları olacak ve bunların çalışma şartları adliye tarafından belirlenecektir.
- Savcılık Ofisi'nde bir finans ve yönetim bölümü kurulacaktır.
- Kalıcı ve bağımsız bir Adli Reform Komisyonu kurulması için ilgili bir yasa çıkartılacak, bu yasa komisyonun oluşumunu, gücünü ve işlevlerini tanımlayacaktır.
- Yargılama usulleri ve mahkemelerin işleyişi konusundaki bütün kuralları hazırlama yetkisi adliyeye verilecek, sadece meclisin onayı istenecektir.
- Yargıtay ve yüksek mahkeme yargıçları ancak yetersizlik veya yetkisini kötüye kullanma durumlarında görevden alınabilecektir.
- Bir yargıcın görevden alınması için Adalet Yüksek Kurulu'nun tavsiyesi üzerine Senato'dan en az üçte iki çoğunlukla çıkartılacak bir karar gereklidir.
- Hukuki her konuda yargılama hakkı adliyeye ait olacak ve adliye karar için kendisine sevk edilen bir konunun yasada belirtildiği gibi kendi yetkisi içinde olup olmadığına karar verecek tek yetkili mercii olacaktır.

2003 konferansının sonunda yargıç ve savcılarının yeni görevlerini yeterli bir biçimde yerine getirebilmeleri amacıyla eğitilmelerinin çok önemli olduğu açıkça görüldü. Seçkin bir Ruanda hukuk uzmanı Ruanda adliyesini "canlı değil" diyerek tanımladı ve ortalama bir Ruanda hukukçusunun oldukça pasif ve özgüven açısından eksik olduğu konusunda endişelerini dile getirdi. Yapısal ve yasama reformlarından önce dava yargıçları üçlü gruplar halinde oturuyordu. Şimdi artık tek yargıçlı mahkemelerde davalar hakkında karar vermeleri gerekiyor. Bu, daha fazla özgüven, etkileme ve saygı görme kapasitesi gerektirecek. Bağımsız adli sisteme verilmiş yeni güçler ve otoriteler ile artık yargıçlar artan yeterlik, üretkenlik ve etik davranışlar için sorumlu olacaklar. Eğer Ruanda'da gerçekten bağımsız bir adli sistem kurulacak ve devam ettirilecekse, birden fazla alanda hızlı bir adli eğitim ve öğretim gereklidir.

Gitarama, Ruanda'da Asliye Mahkemesi

2002 yılında Ruanda'ya yaptığım bir başka gezinin parçası olarak, Adli Öğretim ve Eğitim İhtiyaçları Değerlendirmesi – Eğitim Planı Önerisi ve Uygulama Stratejisi'ni geliştiren takımın bir üyesiydim. Bu görevin amacı, Ruanda'da adli sistem için var olan hukuksal öğretim ve eğitim hakkında bilgi toplamak, bu kaynakları kullanarak adli sistem için yeni bir öğretim ve eğitim programı yaratmak ve uygulamaya koymaktı. Plan, Ruanda'da normal mahkemelerde görev yapan yargıçların önerilen yeni yasalarla ortaya çıkacağı beklenen yeni ortamda etkin bir biçimde çalışabilmeleri için en iyi nasıl hazırlanacakları

konusunda bir süreç sundu. Hazırlık, adli öğretim ve eğitime eskiden olduğuna kıyasla çok daha büyük bir yükümlülükle bağlanmayı gerektiriyordu. Mevcut mahkeme sistemindeki bütün yargıç pozisyonları kaldırılacak ve geçişten itibaren yeni sistemde yeni yargıç pozisyonları yaratılacaktı. Ruanda hükümetinin eline o güne kadar benzeri görülmemiş bir fırsat geçmişti: adli sistemi, hukuk düzeninin kurulması, korunması ve uygulanması için Ruanda halkının güvendiği bağımsız ve seçkin bir kuruma dönüştürmek amacıyla adayları yansız olarak değerlendirmek ve en nitelikli olanlarını seçmek.

2002 Haziran ayında Ruandalılar bir "Gacaca" mahkemesini izliyorlar. "Gacaca" mahkemeleri Ruanda için Uluslararası Ceza Mahkemesi ile ulusal Ruanda mahkemelerinin gayri resmi bir alternatifi. Gacaca geleneksel bir adalet biçimi. 1994 soykırımına katılmakla suçlananların yargılandığı bu mahkemelerde yargılamaya ve cezalandırmaya halk katılıyor.

Ruanda modelinin diğer bir ilginç sonucu anayasal bir koşul olan, ve muhtemelen yargıçları da içeren karar-alıcı makamlardaki pozisyonların en az yüzde otuzunun kadınlar tarafından doldurulması gereğidir.

SONUÇ

Adli reform sonuçta bağımsızlığı geliştirmek ve etkinliği, eşitliği ve adli sisteme erişebilirliği arttırmayı hedef almaktadır. Eğer dünyanın her hangi bir yerinde "yasalara göre eşit adalet" gerçekten işleyecekse, mahkemelerin işlevsel ve idari anlamda, ehil ve etik kurallara uygun olarak çalışması zorunludur.

Eğer adli sistem iyi çalışmıyorsa o zaman adalet dağıtılmıyor veya yönetilmiyor demektir. Eğer mahkemeler doğru dürüst çalışmazsa hiçbir zaman adalete eşit erişim gerçekleşemez.

Bu makalede ifade edilen görüşler A.B.D.hükümetinin kesin görüşünü veya politikasını yansıtmayabilir.

BİRİNCİ ULUSLARARASI RUANDA ADLİ REFORM VE YASA REVİZYONU KONFERANSI, 2002

Adli Bağımsızlık Çalışma Grubu: Ele Alınan Konular

- Adli bağımsızlık nedir? Grubun tanımında şu cümleler yer almaktadır: “İnsanlardan saygı görmek ... hiç kimse tarafından tehdit edilmemek ... finansal güven ve kontrol ... hükümetin hiçbir başka dalı tarafından müdahale olmaması.”
- Adli bağımsızlık neden hukuk düzeni için önemlidir? Çünkü toplumun, birey özgürlüğünü koruyacak hukuk düzenine sahip olup olmaması arasında doğrudan bir ilişki vardır. Adli bağımsızlık halkın güveni için ve hükümetin diğer dallarındaki aşırılıklar için kontrol mekanizması olarak önemlidir. Örneğin, vergi toplayan bir memur bunu kanuna aykırı olarak yaparsa bir davacı bunu mahkemeye getirebilir. Bu durumda mahkeme memurun yasalara uygun hareket etmesini emredebilmelidir.
- Adli sistemin bağımsızlığını neler tehdit eder? Bunların arasında yargıçların bir partiye onların kararlarına uymayı emredememesi, görevin sürekli olmaması ve dönem politikacıları ile kariyer sahibi yargıçların çatışması sayılabilir.
- Bağımsız adli sistemi sağlamak için ne yapılmalıdır? Adli eğitimi kurumsallaştırmak; yargıçlar için bir dizi davranış kuralları yürürlüğe koymak; yargıçlar için profesyonel yeterlilik ve ahlaksal karaktere dayanan bir ödül sistemi uygulamak; yargıçların görevden alınması için anayasada yer alacak şeffaf bir sistem geliştirmek; güç kültürü yerine hukuk kültürü geliştirmek; yargıçların kişisel cesaretlerini geliştirmek ve desteklemek için tasarlanmış stratejiler geliştirmek.
- Bağımsız adli sistemi desteklemek için Ruanda neyi korumalıdır? Bağımsız adli sistemi sağlayan bir anayasa; işe alımlar için (Danıştay başkanı ve başkan yardımcısı dışında) bağımsız bir sistem; ve bağımsız bir disiplin mekanizması.
- Ruanda'nın neye ihtiyacı var? Adli memurlar için adaletli ücret; savcılığın yargıçlardan ayrılması; şeffaf prosedürler; adli memurlar için iş güvencesi; adli bütçelerin ve maaşların mali açıdan bağımsız olması; sürekli bir adli reform komisyonunun kurulması; yönetim dalıyla olan çatışmalar için birinci-derece idari mahkemeler kurmak; avukatlar, savcılar ve yargıçlar için davranış kuralları belirlemek.

Adli Etik Çalışma Grubu: Tavsiyeler

- Ruanda Adli Reform ve Yasa Yenileme Komisyonu'nun baro, savcılık, yargıçlarla uyum içinde çalışması ve bu yolla yargıçlar, savcılar, avukatlar ve adli destek personeli için bir davranış kuralları dizisi oluşturmak.
- Adli adayın profesyonel ve ahlaksal nitelikleri geçmişine yönelik bir kontrol ile işe alınmadan önce değerlendirilmeli ve devlet yargıçlarının profesyonel

zorunluluklarını yerine getirmek ve etik kurallara uymak için yeterli kaynağa (eğitim, lojman, ve maaş) sahip olmasını sağlamalıdır.

- Yolsuzlukları önlemek ve meslekte şeffaflık sağlamak için her adli memur işe başlamadan önce mal beyanında bulunmalıdır.
- Adli konseyin bünyesinde yargıçların profesyonel niteliklerini değerlendirmek ve etik ihlalleri araştırma için bir komite ve gerektiğinde zorlayıcı önlemler uygulama yetkisine sahip bir disiplin komitesi kurulmalıdır.
- Ortak destek sağlamak ve özellikle etik konularda ortaya çıkabilecek konular üzerinde fikir alışverişı için bir yargıçlar derneği kurmak.

KAYNAKÇA

Demokrasinin Temelleri üzerine Okunacaklar

Alexander, Larry. *Is There a Right of Freedom of Expression?* New York, NY: Cambridge University Press, 2005.

Allen, David S. *Democracy, Inc.: The Press and Law in the Corporate Rationalization of the Public Sphere.* Champaign, IL: University of Illinois Press, 2005.

Becker, Edward R. *God vs. the Gavel: Religion and the Rule of Law.* Cambridge [England]: Cambridge University Press, 2005.

Dorn, James A. *Economic Liberties and the Judiciary.* Fairfax, VA: George Mason University Press, 1987.

Drinan, Robert F. *Can God & Caesar Coexist?: Balancing Religious Freedom and International Law.* New Haven, CT: Yale University Press, 2004.

Dyck, Arthur J. *Rethinking Rights and Responsibilities: The Moral Bonds of Community.* Washington, DC: Georgetown University Press, 2005.

Epstein, Richard Allen. *Principles for a Free Society: Reconciling Individual Liberty With the Common Good.* Reading, MA: Perseus Books, 1998.

Halperin, Morton H., Joseph T. Siegle, and Michael M. Weinstein. *The Democracy Advantage: How Democracies Promote Prosperity and Peace.* New York, NY: Routledge, 2004.

Hasson, Kevin Seamus. *The Right to Be Wrong: Ending the Culture War Over Religion in America.* San Francisco, CA: Encounter Books, 2005.

Ketcham, Ralph. *The Idea of Democracy in the Modern Era.* Lawrence, KS: University Press of Kansas, 2004.

McIntosh, Kenneth R., and Marsha L. McIntosh. *Issues of Church, State, & Religious Liberties: Whose Freedom, Whose Faith?* Philadelphia, PA: Mason Crest Publishers, (forthcoming 2006).

Mercurio, Nicholas, and Warren J. Samuels, eds. *The Fundamental Interrelationships Between Government and Property.* Stamford, CT: JAI Press, 1999.

Novak, Michael. *The Universal Hunger for Liberty: Why the Clash of Civilizations Is Not Inevitable.* New York, NY: Basic Books, 2004.

Odell-Scott, David. *Democracy and Religion: Free Exercise and Diverse Visions*. Kent, OH: State University Press, 2004.

Pevehouse, Jon C. *Democracy From Above: Regional Organizations and Democratization*. Cambridge [England]: Cambridge University Press, 2005.

Posner, Richard A. *Law, Pragmatism, and Democracy*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003.

Putnam, Robert. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1993.

Schultz, Jeffrey. *Encyclopedia of Media and Politics in America*. Washington, DC: CQ Press, 2005.

Von Hippel, Eric. *Democratizing Innovation*. Cambridge, MA: MIT Press, 2005.

A.B.D. Dışışleri Bakanlığı yukarıda listelenen kaynakların içeriği ve bulunabilirliği konusunda hiçbir sorumluluk taşımamaktadır.

İNTERNET KAYNAKLARI

Demokrasinin temellerini daha iyi anlamak için gerekli bilgilerin bulunduğu çevrimiçi kaynaklar

Demokrasi

Center for the Study of Democracy (CSD) <http://www.democ.uci.edu/democ/>

Democracy Research Guide
<http://www.ned.org/research/demresources/intro.html>

Freedom House
<http://www.freedomhouse.org>

National Endowment for Democracy
<http://www.ned.org/>

Transparency International
<http://www.transparency.org>

Virtual Democracy Center
<http://democracy.state.gov/>

World Movement for Democracy
<http://www.wmd.org/>

Fikirlerin Serbest Piyasası

Committee to Protect Journalists
<http://www.cpj.org>

First Amendment Center
<http://www.firstamendmentcenter.org/>

Global Media Development Report: The Media Missionaries
<http://www.ellenhume.com/articles/missionaries.pdf>

International Federation of Journalists (IFJ)
<http://www.ifj.org>

International Freedom of Expression eXchange (IFEX)
<http://www.ifex.org>

International Journalists' Network (IJNet)
<http://www.ijnnet.org/>

Press Freedom Survey

<http://www.freedomhouse.org/research/presssurvey.htm>

World Press Freedom Committee

<http://www.wpfc.org>

Ekonomik Özgürlük

Accountability/Anti-Corruption Project
(AAA)

<http://www.respondanet.com>

Anti-Corruption Gateway for Europe and Eurasia

<http://www.nobribes.org/>

The Center for Institutional Reform and the Informal Sector (IRIS) at the
University of Maryland

<http://www.iris.umd.edu/>

Center for International Private Enterprise (CIPE)

<http://www.cipe.org>

Index of Economic Freedom

<http://www.heritage.org/research/features/index/downloads.cfm>

The Institute of Economic Affairs

<http://www.iea.org.uk>

World Bank Anti-Corruption and Governance

<http://www.worldbank.org/wbi/gac>

Sivil Katılım

Changemakers.net

www.changemakers.net

CIVNET/CIVITAS

<http://www.civnet.org>

International Foundation for Election Systems

<http://www.ifes.org/>

League of Women Voters

<http://www.lwv.org//AM/Template.cfm?Section=Home>

Hukukun Üstünlüğü

National Constitution Center
<http://www.constitutioncenter.org/>

Rule of Law Links (U.S. Department of State)
http://usinfo.state.gov/dhr/democracy/rule_of_law/rulelaw_legal.html

İnanç Özgürlüğü

University of Minnesota: Freedom of Religion or Belief
national Association for Religious Freedom
<http://www.iarf.net/>

A.B.D. Dışışleri Bakanlığı Kasım 2005 tarihinde hepsi etkin olan ve yukarıda listelenen kaynakların içeriğı ve bulunabilirliğı konusunda hiçbir sorumluluk taşımamaktadır.

e-Journal USA (e-Dergi ABD)

ÇEŞİTLİ DİLLERDE SUNULAN AYLIK DERGİ

Tam listeyi gözden geçirmek için:

<http://usinfo.state.gov/journals/journals.htm>